

**Propozimi Gjithëpërfshirës
për Marrëveshjen për Statusin e Kosovës**

2 shkurt 2007

Tabela e përmbajtjes

Dispozitat e përgjithshme	3
Aneksi I – Dispozitat Kushtetuese	12
Aneksi II – Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Komuniteteve	19
Aneksi III – Decentralizimi	23
Shtojcë Aneksit III – Përkufizim i komunave të reja	33
Aneksi IV – Sistemi Gjyqësor	35
Aneksi V – Trashëgimia Fetare dhe Kulturore	39
Aneksi VI – Borxhi Ndërkombëtar	45
Aneksi VII – Prona dhe Arkivi	46
Aneksi VIII – Sektori i Sigurisë së Kosovës	50
Aneksi IX – Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar	54
Aneksi X – Misioni Evropian për Politika të Sigurisë dhe Mbrojtjes	59
Aneksi XI – Prania Ushtarake Ndërkombëtare	60
Aneksi XII – Agjenda Legjislative	63

PROPOZIMI GJITHËPËRFSHIRËS PËR MARRËVESHJEN PËR STATUSIN E KOSOVËS

Neni 1   Dispozitat e përgjithshme

1.1 Kosova do të jetë shoqëri shumetnike, e cila qeveriset në mënyrë demokratike, dhe me respektim të plotë të sundimit të ligjit, përmes institucioneve të veta legjislative, ekzekutive dhe gjyqësore.

1.2 Ushtrimi i autoritetit publik në Kosovë do të bazohet në barazinë e të gjithë qytetarëve dhe respektimin e nivelit më të lartë të drejtave dhe lirive themelore të njeriut ndërkombëtarisht të pranuar, si dhe në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe pjesëmarrjes së të gjitha komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre.

1.3 Kosova do të miratojë Kushtetutën. Kushtetuta e Kosovës do të përshkruajë dhe garantojë mekanizmat ligjorë dhe institucionalë, të cilët janë të domosdoshëm për tu siguruar se Kosova qeveriset sipas standardeve më të larta demokratike, dhe e cila do të promovojë bashkëjetesën paqësore dhe prosperitetin e të gjithë banorëve saj. Kushtetuta do të përfshijë parimet dhe dispozitat e përfshira në Aneksin I të kësaj Marrëveshjeje, por nuk do të kufizohet vetëm në to.

1.4 Kosova do të ketë ekonomi të hapur të tregut me konkurrencë të lirë.

1.5 Kosova do të gëzojë të drejtën e negocimit dhe lidhjes së marrëveshjeve ndërkombëtare dhe të drejtën për të kërkuar anëtarësim në organizata ndërkombëtare.

1.6 Gjuhë zyrtare në Kosovë do të jenë gjuha shqipe dhe serbe.

1.7 Kosova do të ketë simbolet e veta të veçanta kombëtare, përfshirë flamurin, stemën dhe himnin, të cilat pasqyrojnë karakterin shumetnik saj.

1.8 Kosova nuk do të ketë pretendime territoriale ndaj asnjë shteti apo pjese të ndonjë shteti dhe nuk do të kërkojë bashkim me asnjë shtet apo pjesë të ndonjë shteti.

1.9 Kosova do të bashkëpunojë plotësisht me të gjitha entitetet e përfshira në implementimin e kësaj Marrëveshjeje dhe do të ndërmarrë të gjitha obligimet që parashihen për të me këtë Marrëveshjeje. Kosova dhe Republika e Serbisë inkurajohen të bashkëpunojnë në mirëbesim sa i përket çështjeve që kanë të bëjnë me implementimin dhe realizimin e kushteve të kësaj Marrëveshjeje.

1.10 Komuniteti ndërkombëtar do të mbikëqyrë, mbikëqyrë dhe do të ketë tërë pushtetin e domosdoshëm për të siguruar implementimin efektiv dhe efikas të kësaj Marrëveshjeje, sipas përkufizimeve të ofruara në Aneksin IX, X, XI. Kosova gjithashtu do të ftojë bashkësinë ndërkombëtare që t'i ndihmojë Kosovës në përmbushjen e suksesshme të obligimeve saja.

Neni 2 Të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut

2.1 Kosova do të promovojë, mbrojtë dhe respektojë nivelin më të lartë të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, përfshirë të drejtat dhe liritë e përcaktuara në Deklaratën Universale për të Drejtat e Njeriut, Konventën Ndërkombëtare për të Drejta Civile dhe Politike, dhe Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokolleve saj. Kosova do të ndërmarrë të gjitha masat e domosdoshme drejt ratifikimit të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokolleve saj.

2.2 Të gjithë njerëzit e Kosovës kanë të drejtë të gëzojnë drejtat e njeriut dhe liritë themelore, pa diskriminim të çfarëdo lloji në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimeve politike apo mendimeve tjera, prejardhjes kombëtare apo shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, lindjes apo statusi tjetër. Të gjithë njerëzit në Kosovë janë të barabartë para ligjit dhe kanë të drejtë, pa diskriminim, në mbrojtje të barabartë ligjore.

2.3 Parimet e mos-diskriminimit dhe mbrojtjes së barabartë para ligjit do të zbatohen dhe respektohen, posaçërisht në fushat e punësimit në administratë publike dhe ndërmarrje publike, dhe qasjen në financa publike.

2.4 Kushtetuta e Kosovës do të përshkruajë mekanizmat ligjorë dhe institucionalë për mbrojtjen, promovimin, dhe zbatimin e drejtave të njeriut për të gjithë njerëzit e Kosovës, siç përcaktohet në Aneksin I të kësaj Marrëveshjeje.

2.5 Kosova do të promovojë dhe respektojë në plotësi procesin e pajtimit mes të gjitha komuniteteve saj dhe pjesëtarëve të tyre. Kosova do të zbatojë një qasje gjithëpërfshirëse, me ndjeshmëri gjinore, për tu ballafaquar me të kaluarën e saj, e cila do të përfshijë një varg të gjerë iniciativash kalimtare të drejtësisë.

2.6 Të gjitha autoritetet kompetente në Kosovë do të bashkëpunojnë me, dhe do t'i ofrojnë qasje të papenguar të gjithë mekanizmave apo organizatave të njohura ndërkombëtarisht për monitorimin e të drejtave të njeriut.

Neni 3 Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Tyre

3.1 Banorët që i përkasin të njëjtit grup kombëtar apo etnik, gjuhësor, apo grupi fetar tradicionalisht prezent në territorin e Kosovës (më tej Komunitete) do të kenë të drejta të veçanta, të përcaktuara në Aneksin II të kësaj Marrëveshjeje, krahas të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të përcaktuara në Nenin 2 të Aneksit I të kësaj Marrëveshjeje.

3.2 Kosova do të garantojë mbrojtjen e identitetit kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor dhe fetar të të gjitha komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre. Kosova do të krijojë mekanizma kushtetues, ligjorë dhe institucionalë të nevojshëm për promovimin dhe mbrojtjen e drejtave të të gjithë pjesëtarëve të komuniteteve dhe për përfaqësimin dhe pjesëmarrjen e tyre efektive në proceset politike dhe vendimmarrëse, siç përcaktohet me Aneksin I dhe II të kësaj Marrëveshjeje.

3.3 Autoritetet e Kosovës do të udhëhiqen në politikat dhe praktikat e tyre nga nevoja për të promovuar frymë të paqes, tolerancës dhe dialogut ndërkulturor dhe ndërfaqetor mes komuniteteve saj dhe pjesëtarëve të tyre.

Neni 4 Të Drejtat e Refugjatëve dhe Personave të Zhvendosur

4.1 Të gjithë refugjatët dhe personat e zhvendosur nga Kosova do të kenë të drejtën e kthimit dhe kërkimit të pronës së tyre dhe posedimeve personale, në pajtim me ligjet vendore dhe ndërkombëtare.

4.2 Kosova do të ndërmarrë të gjitha masat e nevojshme për të mundësuar dhe krijuar një atmosferë të favorshme për kthim të sigurt dhe të denjë të refugjatëve dhe personave të zhvendosur, bazuar në vendimet e tyre të lira dhe të bazuara në informata të sakta, përfshirë përpjekjet për të promovuar dhe mbrojtur lirinë e tyre të lëvizjes dhe mbrojtjen nga kërcënimi.

4.3 Kosova do të bashkëpunojë plotësisht me Komisararin e Lartë për të Drejta të Refugjatëve të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, i cili do t'i ndihmojë autoritetet kompetente në ofrimin e mbrojtjes dhe ndihmës për të kthyerit, dhe i cili, mes tjerash, do të kryejë vlerësime periodike dhe do të ofrojë raporte publike mbi kushtet e kthimit dhe situatën e personave të zhvendosur brenda Kosovës, dhe gjithashtu do të ofroj bashkëpunimin me organizata të tjera të përfshira në procesin e kthimit.

Neni 5 Personat e Zhdukur

5.1 Kosova dhe Republika e Serbisë, në pajtim me normat dhe standardet vendore dhe ndërkombëtare, do të ndërmarrin të gjitha masat e duhura për të përcaktuar dhe ofruar informata sa i përket identitetit, vendndodhjes dhe fateve të personave të zhdukur, në bashkëpunim të plotë me Komitetin Ndërkombëtar të Kryqit të Kuq (KNKK) dhe partnerët tjerë relevantë ndërkombëtarë.

5.2 Kosova dhe Republika e Serbisë do të vazhdojnë të marrin pjesë në mënyrë kuptimplotë, efektive dhe pa vonesa të panevojshme në Grupin Punues për Persona të Zhdukur, të themeluar sipas kornizës së “Dialogut të Vjenës” dhe të kryesuar nga KNKK, apo ndonjë mekanizmi tjetër pasardhës i cili mund të themelohet. Kosova dhe Republika e Serbisë do të fuqizojnë institucionet përkatëse qeveritare të ngarkuara me këtë çështje me mandat ligjor, autoritet dhe resurse të nevojshme për të mbajtur dhe intensifikuar këtë dialog, dhe për të siguruar bashkëpunim aktiv të të gjitha administratave gjegjëse.

Neni 6 Vetëqeverisja Lokale dhe Decentralizimi

6.1 Komunitetet do të jenë njësi themelore territoriale të vetëqeverisjes lokale në Kosovë.

6.2 Vetëqeverisja lokale në Kosovë do të bazohet në parimet e qeverisjes së mirë, transparencës, dhe efikasitetit dhe efektivitetit gjatë ofrimit të shërbimeve publike, duke

i kushtuar kujdes të posaçëm nevojave dhe brengave specifike të komuniteteve jo-shumicë dhe pjesëtarëve të tyre.

6.3 Komunat në Kosovë do kenë të drejtë për bashkëpunim ndërkomunal dhe tejkuftitar në çështjet me interes të përbashkët gjatë ushtrimit të përgjegjësisë të tyre, siç parashihet në Aneksin III të kësaj Marrëveshjeje.

6.4 Kufijtë e komunave të reja do të përkufizohen në pajtim me Shtojcën e Aneksit III të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 7 Trashëgimia Fetare dhe Kulturore

7.1 Kosova do të sigurojë autonominë dhe mbrojtjen e të gjitha konfesioneve fetare dhe tërësisë së objekteve fetare brenda territorit saj.

7.2 Kishës Ortodokse Serbe në Kosovë (KOS), përfshirë klerin dhe pjesëtarët, aktivitetet dhe pronave saj, do t'i ofrohet siguri shtesë dhe masa tjera mbrojtëse për gëzimin e plotë të drejtave, privilegjeve dhe imuniteteve të tyre, siç parashihet me Aneksin V të kësaj Marrëveshjeje.

7.3 KOS do të jetë e vetmja pronare e pronës së saj në Kosovë, me diskrecion të plotë sa i përket menaxhimit të pronës së saj dhe qasjes ndaj premisave saj, siç parashihet me Aneksin V të kësaj Marrëveshjeje.

7.4 Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar (PCN) do të themelojë një Këshill Zbatues dhe Mbikëqyrës (KZM), i cili do të mbikëqyrë dhe ndihmojë zbatimin e plotë të dispozitave dhe masave mbrojtëse të posaçme të cilat i ofrohen KOS dhe lokacioneve fetare e kulturore Serbe, siç parashihet me Aneksin V të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 8 Çështjet Ekonomike dhe Pronësore

8.1 Kosova do të zbatojë politika ekonomike, sociale dhe fiskale të domosdoshme për një ekonomi të qëndrueshme. Për të përkrahur veçanërisht sistemin e qëndrueshëm të llogarive publike, Kosova do të themelojë, me Komisionin Evropian dhe në bashkëpunim të ngushtë me Fondin Monetar Ndërkombëtar, një sistem të mbikëqyrjes fiskale. Kosova gjatë përgatitjes së buxhetit saj do të këshillohet me PCN.

8.2 Të gjitha borxhet e Republikës së Serbisë të cilat i ngarkohen Kosovës, si rezultat i procesit të alokimit të borxheve, siç parashihet me Aneksin VI të kësaj Marrëveshjeje, do të konsiderohen detyrime financiare të Kosovës.

8.3 Prona e luajtshme dhe paluajtshme e Republikës Federative të Jugosllavisë apo e Republikës së Serbisë, e cila ndodhet brenda territorit të Kosovës në momentin e Marrëveshjeje, do t'i kalohet në pronësi Kosovës.

8.4 Ndërmarrjet publike dhe obligimet e ndërlidhura me to, dhe ndërmarrjet shoqërore dhe asetet e tyre, aktualisht nën jurisdikcion të Agjensionit Kosovar të Mirëbesimit (AKM), do të rregullohen siç parashihet me Aneksin VII të kësaj Marrëveshjeje.

8.5 Kosova do të njohë, mbrojë dhe fuqizojë ushtrimin e drejtave të personave mbi pronat e tyre private të luajtshme dhe paluajtshme të në Kosovë, në pajtim me norma dhe standarde të njohura ndërkombëtarisht. Kërkesat lidhur me pronat private të paluajtshme, përfshirë pronat bujqësore dhe komerciale, edhe më tej do të adresohen nga Agjensioni Kosovar i Pronave (AKP), sipas nevojës, siç parashihet me Aneksin VII të kësaj Marrëveshjeje. Kosova do t'i adresojë me prioritet të gjitha çështjet e kthimit të pronave, përfshirë ato të Kishës Ortodokse Serbe, siç parashihet me Aneksin VII të kësaj Marrëveshjeje.

8.6 Kosova dhe Republika e Serbisë do të tentojnë të zgjidhin në mënyrë të drejtpërdrejtë mes tyre të gjitha mosmarrëveshjet, të cilat nuk adresohen nga kjo Marrëveshje, me pajtim të dyanshëm, duke marrë parasysh normat dhe standardet relevante ndërkombëtare. Kosova dhe Republika e Serbisë pritet të sigurojnë trajtim të barabartë dhe jodiskriminues ndaj kërkesave pronësore dhe financiare të qytetarëve të njëra tjetrës, dhe do të sigurojnë qasje të barabartë dhe jodiskriminuese në juridiksionet dhe mekanizmat e vet për zgjidhje të kërkesave.

Neni 9   Sektori i sigurisë

9.1 Përveç në rastet e përcaktuara ndryshe me këtë Marrëveshje, Kosova do të ketë pushtet mbi zbatimin e ligjit, sigurinë, drejtësinë, sigurinë publike, shërbimet e inteligjencës, reagimin emergjent civil dhe kontrollin e kufijve të territorit saj.

9.2 Institucionet Kosovare të sigurisë do të veprojnë në pajtim me standardet demokratike ndërkombëtarisht të njohura dhe të drejtat e njeriut, dhe do të sigurojnë përfaqësim të barabartë proporcional të komuniteteve në të gjitha nivelet e gradimit.

9.3 Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar (PCN) dhe Prania Ushtarake Ndërkombëtare (PUN), në pajtim me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje dhe sipas mandateve të tyre gjegjëse, do të mbikëqyrin dhe udhëzojnë zhvillimin e mëtejshëm të institucioneve Kosovare të sigurisë.

9.4 Do të themelohet një forcë e re, profesionale dhe shumetnike, Forca e Sigurisë e Kosovës (FSK), e cila do të zhvillojë një kompozicion të armatosur lehtë, i aftë për të kryer funksione specifike të sigurisë, siç parashihet me Aneksin VIII të kësaj Marrëveshjeje.

9.5 Kosova do të themelojë një organizatë civile brenda Qeverisë e cila do të ushtrojë kontroll civil mbi FSK, në pajtim me këtë Marrëveshje.

9.6 TMK, pasi që ka arritur qëllimet e parapara, përfshirë mundësimin e rimëkëmbjes së Kosovës pas konfliktit, do të shpërbëhet një vit pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje.

9.7 Të gjitha organizatat e paautorizuara me ligj për të kryer veprimtari në sektorin e sigurisë në Kosovë do të ndalojnë së vepruari.

Neni 10   Komisioni Kushtetues dhe Zgjedhjet

10.1 Menjëherë pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, Kryetari i Kosovës, në këshillim me Kryesinë e Kuvendit të Kosovës, do të thërret një Komision Kushtetues për hartimin e Kushtetutës, në këshillim me Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar, në pajtim me këtë Marrëveshje.

10.2 Komisioni Kushtetues do të përbëhet nga njëzetënjë (21) anëtarë Kosovarë, të cilët duhet të kenë kualifikimet relevante profesionale dhe ekspertizën e duhur për arritjen e këtij qëllimi, dhe i cili do të pasqyrojë shumëllojshmërinë e shoqërisë së Kosovës, duke marrë parasysh parimet ndërkombëtarisht të njohura të barazisë gjinore, siç parashihet me instrumentet e të drejtave të njeriut të përcaktuara në Nenin 2 të Aneksit I të kësaj Marrëveshjeje. Pesëmbëdhjetë (15) anëtarë do të emërohen nga Kryetari i Kosovës, në këshillim me Kryesinë e Kuvendit. Tre (3) anëtarë do të emërohen mes deputetëve të Kuvendit që mbajnë ulëset e rezervuara për komunitetin Serb në Kosovë, dhe tre (3) anëtarë do të emërohen mes deputetëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëset e rezervuara për komunitetet tjera joshumicë në Kosovë.

10.3 Komisioni do të themelojë një mekanizëm kuptimplotë i cili do të informojë anëtarët dhe opinionin publik mbi punën e vet. PCN do të emërojë përfaqësues të cilët do të ndihmojnë punën e Komisionit, përfshirë hartimin e rregullave të punës dhe vlerësimin e modeleve ndërkombëtare për hartimin e kushtetutës.

10.4 Kuvendi nuk mund të miratojë formalisht Kushtetutën përderisa PCN mos ta vlerësojë se ajo është në pajtim me kushtet e parapara me këtë Marrëveshje. Kuvendi do ta miratojë formalisht Kushtetutën brenda 120 ditësh nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, me votim të deputetëve aktual të Kuvendit të Kosovës, me dy të tretat e deputetëve të pranishëm që votojnë, pas këshillimeve të dhura me deputetët e Kuvendit që përfaqësojnë komunitetet joshumicë në Kosovë. Pas miratimit formal, Kushtetuta do të vlerësohet si e miratuar nga Kuvendi i Kosovës dhe do të hyjë në fuqi ditën e parë pas kalimit të periudhës tranzitore, që parashihet me Nenin 14.1 të kësaj Marrëveshjeje.

10.5 Jo më vonë se nëntë muaj nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, Kosova do të organizojë zgjedhje të përgjithshme dhe komunale në pajtim me kushtet e kësaj Marrëveshjeje dhe kufijve të ri komunal, të përcaktuar me Aneksin III të kësaj Marrëveshjeje. Zgjedhjet do të certifikohen se i kanë përmbushur standardet ndërkombëtare nga një autoritet ndërkombëtar kompetent.

Neni 11   Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar

11.1 Një Grup Drejtues Ndërkombëtar (GND), i cili do të përbëhet nga akterët kyç ndërkombëtar, do të emërojë Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar (PCN) dhe do të kërkojnë nga Këshilli i Sigurimit i Organizatës së Kombeve të Bashkuara miratimin e emërimit. PCN dhe Përfaqësuesi Special i Bashkimit Evropian (PSBE), i emëruar nga Këshilli i Bashkimit Evropian, do të jenë i njëjti person.

11.2 GND do të përkrahë dhe do t'i japë udhëzime Përfaqësuesit Civil Ndërkombëtar në përmbushjen e mandatit të tij / saj.

11.3 PCN do të ketë përgjegjësi të përgjithshme për mbikëqyrjen, dhe do të jetë autoriteti përfundimtar në Kosovë për sa i përket interpretimit të kësaj Marrëveshjeje, siç parashihet me Aneksin IX, e veçanërisht nenin 2, të kësaj Marrëveshjeje.

11.4 Siç parashihet me Aneksin IX të kësaj Marrëveshjeje, PCN-së do t'i besohet ushtrimi i autoriteteve të caktuara për sigurimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të plotë të kësaj Marrëveshjeje, përfshirë autoritetin për të ndërmarrë masa, sipas nevojës, për parandalim dhe përmirësimin e shkeljeve të kësaj Marrëveshjeje. Kompetenca do t'i akordohen PCN-së edhe në cilësinë e tij / saj si PSBE, siç parashihet me Nenin IX të kësaj Marrëveshjeje.

11.5 PCN do të mbajë rolin e përgjithshëm bashkërendues mbi aktivitetet e organizatave tjera ndërkombëtare në Kosovë, përderisa ato ndërlidhen me përgjegjësitë e PCN-së për monitorimin dhe sigurimin e zbatimit të plotë të kësaj Marrëveshjeje, siç parashihet në Aneksin IX saj.

11.6 Mandati i PCN-së do të vazhdohet përderisa Grupi Drejtues Ndërkombëtar të vlerësojë se Kosova ka përmbushur kushtet e parapara me këtë Marrëveshje. GND do të ofrojë udhëzime për zvogëlimin deri në tërheqjen përfundimtare të PCN-së.

11.7 GND do të kryejë rishikimin e parë të mandatit të PCN-së, bazuar në gjendjen e zbatimit të kësaj Marrëveshjeje, jo më vonë se dy vite pas hyrjes së saj në fuqi.

Neni 12 Përkrahja Ndërkombëtare në Fushën e Sundimit të Ligjit

12.1 Bashkimi Evropian do të themelojë Misionin Evropian për Politika të Sigurisë dhe Mbrojtjes (MEPSM).

12.2 MEPSM do t'i ndihmojë autoritetet Kosovare në përparimin e tyre drejt qëndrueshmërisë dhe përgjegjësisë dhe në zhvillimin e fuqizimin e mëtejme të gjyqësorit të pavarur, shërbimit policor dhe doganor, duke siguruar se këto institucione veprojnë jashtë ndikimit politik dhe në pajtueshmëri me standardet ndërkombëtarisht të pranuar dhe praktikat më të mira evropiane.

12.3 MEPSM do të përkrahë implementimin e kësaj Marrëveshjeje dhe do të ofrojë mentorim, monitorim dhe këshillë në fushën e sundimit të ligjit në përgjithësi, duke mbajtur autoritete të caktuara, në veçanti sa i përket gjyqësorit, shërbimit policor, doganor dhe korrektues, nën modalitetet dhe përgjatë një periudhe kohore të përcaktuar nga Këshilli i BE-së, në pajtim me Aneksin IX dhe X të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 13 Prania Ushtarake Ndërkombëtare

13.1 NATO do të krijojë një Prani Ushtarake Ndërkombëtare (PUN) për të përkrahur implementimin e kësaj Marrëveshjeje, siç parashihet me Aneksin XI saj.

13.2 Kjo PUN do të udhëhiqet nga NATO dhe do të veprojë nën autoritetin e Këshillit Veriatlantik dhe do t'i nënshtrohet udhëzimeve dhe kontrollit politik të tij, përmes zinxhirit komandues të NATO-s. Prania ushtarake e NATO-s në Kosovë nuk parandalon

krijimin e një misioni përcjellës në të ardhmen nga ndonjë organizatë tjetër ndërkombëtare të sigurisë, pas rishikimit të mandatit.

13.3 PUN do të bashkëpunojë ngushtë dhe do të përkrahë punën e PCN-së, MEPSM-së dhe organizatave tjera ndërkombëtare që mund të jenë të pranishme në Kosovë, për të mbikëqyrur dhe siguruar zbatimin e plotë të kësaj Marrëveshjeje.

13.4 PCN do të jetë përgjegjës për ofrimin e një mjedisi të sigurt në tërë territorin e Kosovës, në bashkëveprim me PCN-në dhe në përkrahje të institucioneve të Kosovës, deri në atë kohë që institucionet e Kosovës janë në gjendje të marrin përsipër përgjegjësitë, të shqyrtuara një nga një, sa i përket detyrave të sigurisë të kryera nga PUN-i. Me kalimin e kohës, Kosova, përkrahur nga PCN-ja dhe PUN-i, do të zhvillojë një proces për të parashtruar një plan të tranzicionit për bartjen e përgjegjësive të sigurisë së PUN-it.

13.5 PUN do të ketë përgjegjësinë e përgjithshme për zhvillimin dhe trajnimin e Forcës së Sigurisë të Kosovës, dhe NATO do të ketë përgjegjësi të përgjithshme për zhvillimin dhe themelimin e një organizate civile të qeverisë për të ushtruar kontroll civil ndaj kësaj Force, pa paragjykim ndaj përgjegjësive të PCN-së, siç parashihet në Aneksin IX të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 14 Aranzhmanet Kalimtare dhe Dispozitat Përfundimtare

14.1 Pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, do të parashihet një periudhë kalimtare prej 120 ditëve:

- a) Gjatë periudhës së tranzicionit, UNMIK-u do të vazhdojë të ushtrojë mandatin e vet në pajtim me rezolutat përkatëse të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (KSOKB), në konsultim me Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar (PCN). PCN do të ketë pushtet për të mbikëqyrur implementimin e Marrëveshjes gjatë periudhës së tranzicionit dhe për t'i rekomanduar UNMIK-ut mbi veprimet që duhet ndërmarrë për të siguruar pajtueshmërinë me këtë Marrëveshjeje.
- b) Korniza Kushtetuese për Vetëqeverisjen e Përkohshme dhe ligjet tjera në fuqi do të mbesin në fuqi deri në përfundim të periudhës së tranzicionit, përderisa nuk bien në kundërshtim me këtë Marrëveshjeje.
- c) Kuvendi i Kosovës do të miratojë formalisht Kushtetutën e re para përfundimit të kësaj periudhe të tranzicionit në pajtim me kushtet e kësaj Marrëveshjeje.
- d) Nëse deri në fund të periudhës së tranzicionit, Kushtetuta e re nuk miratohet formalisht, UNMIK-u do të ndryshojë Kornizën Kushtetuese të Vetëqeverisjes së Përkohshme në pajtim me kushtet e kësaj Marrëveshjeje. Korniza e ndryshuar Kushtetuese për Vetëqeverisjen e Përkohshme do të mbetet në fuqi deri në momentin e miratimit të kushtetutës së re nga Kuvendi.

- e) Gjatë periudhës së tranzicionit, Kuvendi i Kosovës, në këshillim me PCN-në do të miratojë formalisht legjislacionin e nevojshëm, në veçanti siç parashihet me Aneksin XII të kësaj Marrëveshjeje për të zbatuar plotësisht kushtet e kësaj Marrëveshjeje. Legjislacioni i tillë, i cili nuk kërkon miratimin e mëtejme apo shpalljen nga ana e UNMIK-ut, do të trajtohet si i miratuar formalisht nga Kuvendi i Kosovës dhe do të hyjë në fuqi menjëherë pas përfundimit të periudhës së tranzicionit nëse është në pajtim me këtë Marrëveshje dhe Kushtetutën e re apo Kornizën Kushtetuese për Vetëqeverisjen e Përkohshme siç është ndryshuar nga UNMIK-u. Deri në hyrjen në fuqi të këtij legjislacioni, autoritetet kompetente në Kosovë do të ndërmarrin të gjitha masat e nevojshme për të siguruar që nuk merren veprime që janë në kundërshtim me këtë Marrëveshje.
- f) Gjatë periudhës së tranzicionit, UNMIK-u dhe PCN-ja, apo përfaqësuesi i tij / saj do të bashkë-kryesojnë grupet punuese për të formuluar, me Kosovën , detajet dhe modalitetet e transferim të kompetencave.
- g) Në fund të periudhës së tranzicionit, mandati i UNMIK-ut do të skadojë dhe të gjitha pushtetet legjislative dhe ekzekutive të cilat i mvishen UNMIK-ut do të transferohen *en bloc* tek autoritetet qeverisëse të Kosovës, përveç nëse parashihet ndryshe në këtë Marrëveshje. Në këtë kohë, PCN dhe PUN do të marrin përsipër përgjegjësi të plotë për ushtrimin e mandatit të tyre, siç parashihet në këtë Marrëveshje.
- h) Regjimi ligjor që qeveris zgjidhjen e të gjitha përgjegjësive të mbetura të UNMIK-ut do të krijohet gjatë periudhës së tranzicionit përmes një marrëveshjeje në mes të OKB-së (UNMIK) dhe Kosovës, në konsultim me PCN-në.

14.2 Në bashkëpunim të ngushtë me PCN-në, UNMIK-u do të sigurojë tranzicion të rregullt të kornizës ligjore nga ajo që aktualisht është në fuqi në kornizën ligjore të themeluar përmes kësaj Marrëveshjeje.

14.2.1 Rregulloret e UNMIK-ut të shpallura nga ana e PSSP-së, në pajtim me Rezolutën e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara 1244, përfshirë urdhëresat administrative dhe vendimet ekzekutive të nxjerra nga PSSP-ja dhe ligjet e shpallura të miratuara nga Kuvendi i Kosovës do të vazhdojnë së zbatuari, përveç nëse përcaktohet ndryshe në këtë Marrëveshje, deri në skadimin e vlefshmërisë së tyre, apo deri në anulimin apo zëvendësimin e tyre me legjislacionin që rregullon të njëjtën çështje në pajtim me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje.

14.2.2 Kosova do të vazhdojë të jetë e obliguar, në baza të reciprocitetit, sipas nevojës, nga të gjitha marrëveshjet ndërkombëtare dhe aranzhimet tjera në fushën e bashkëpunimit ndërkombëtar, të nënshkruara nga UNMIK-u për Kosovën dhe në emër saj dhe të cilat janë në fuqi në datën e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje. Obligimet financiare të ndërmarra nga UNMIK-u për Kosovën dhe në emër saj, në pajtim me këto marrëveshje apo aranzhime do të respektohen nga Kosova.

ANEKSI I DISPOZITAT KUSHTETUESE

Kushtetuta e ardhshme e Kosovës do të përfshijë, mirëpo nuk do të jetë e kufizuar, në parimet dhe elementet në vijim.

Neni 1   Dispozitat Themelore

Kushtetuta e Kosovës:

1.1 Do të jetë në të gjitha dispozitat e saj në pajtim me këtë Marrëveshje dhe do të interpretohet në pajtim me këtë Marrëveshje; në rast të mospërputhjeve mes dispozitave të kushtetutës dhe dispozitave të kësaj Marrëveshjeje, do të mbizotërojnë këto të fundit.

1.2 Do t'i inkorporojë dispozitat e parashikuara në nenin 1, Parimet e Përgjithshme, të kësaj Marrëveshjeje.

1.3 Do të konfirmojë që Kosova është shoqëri shumetnike, që bazohet në barazinë e të gjithë qytetarëve dhe në shkallën më të lartë të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të njohura ndërkombëtarisht, si dhe promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe pjesëmarrjes së të gjitha komuniteteve saja dhe pjesëtarëve të tyre.

1.4 Do të konfirmojë që Kosova nuk ka fe zyrtare dhe që do të jetë e paanshme në çështjet e orientimeve fetare.

1.5 Do të konfirmojë përgjegjësinë e autoriteteve kosovare për të promovuar dhe lehtësuar kthimin e sigurt dhe me dinjitet të të gjithë refugjatëve dhe personave të zhvendosur nga Kosova dhe për t'i ndihmuar ata në kthimin e pronave dhe posedimeve të tyre.

1.6 Do të parashikojë të drejtën e të gjithë qytetarëve të ish Republikës Federative të Jugosllavisë të cilët kanë qenë banorë të përhershëm të Kosovës më 1 janar të vitit 1998 dhe pasardhësve të tyre të drejtpërdrejtë për ta fituar nënshtetësinë e Kosovës, pavarësisht nga vendbanimi i tyre i tanishëm dhe çfarëdo nënshtetësie tjetër që ata mund të kenë.

Neni 2   Dispozitat për Promovimin dhe Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut

2.1 Kushtetuta do të parashihet që të drejtat dhe liritë e parapara me instrumentet dhe marrëveshjet ndërkombëtare në vijim do të jenë të zbatueshme drejtpërdrejt në Kosovë dhe të kenë prioritet ndaj të gjitha ligjeve të tjera; asnjë ndryshim në Kushtetutën e Kosovës nuk do t'i pakësojë këto të drejta:

Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut

Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokollet e saj;

Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike dhe Protokollet e saj;

Konventa Kornizë e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare;

Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor;

Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Gruas;

Konventa për të Drejtat e Fëmijës;

Konventa Kundër Torturës dhe Trajtimeve dhe Ndëshkimeve tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese;

2.2 Kushtetuta do të afirmojë parimin që të gjithë personat në Kosovë gëzojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, siç parashihet me nenin 2.1 të këtij Aneksi pa diskriminim të çfarëdo lloji në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimit politik apo mendimi tjetër, origjinës kombëtare apo sociale, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, statusit të lindjes apo ndonjë statusi tjetër. Kushtetuta gjithashtu do të afirmojë parimin që të gjithë personat në Kosovë janë të barabartë para ligjit dhe kanë të drejtë, pa diskriminim, në mbrojtje të barabartë para ligjit.

2.3 Kushtetuta do të inkorporojë nenet prej 1 deri në 3 të të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre, siç parashihet me Aneksin II të kësaj Marrëveshjeje.

2.4 Kushtetuta do të parasheh të drejtën për individët, të cilët pretendojnë se të drejtat dhe liritë që u garantohen atyre me kushtetutë janë shkelur nga ndonjë autoritet publik, që të parashtrajnë ankesë pranë Gjykatës Kushtetuese, pas shfrytëzimit të të gjitha mjeteve të tjera juridike.

Neni 3   Kuvendi i Kosovës

Sa i përket Kuvendit të Kosovës, Kushtetuta do të parasheh, mes tjerash, si vijon:

3.1 Kuvendi do të ketë 120 deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë në bazë të listave të hapura, nga të cilët 100 ulëse do t'u ndahen në mes të të gjitha partive, koalicioneve, iniciativave qytetare dhe kandidatëve të pavarur në përpjesëtim me numrin e votave të vlefshme që ata i kanë marrë gjatë zgjedhjeve për Kuvend. Listat e kandidatëve do t'i kushtojnë një kujdes të duhur parimeve të njohura ndërkombëtarisht për barazinë gjinore, siç pasqyrohen në instrumentet e të drejtave të njeriut të përmendura në nenin 2 të këtij Aneksi.

3.2 Për dy mandatet e para zgjedhore pas miratimit të Kushtetutës, Kuvendi i Kosovës do të ketë (20) ulëse të rezervuara për përfaqësim të komuniteteve të cilat nuk janë shumicë në Kosovë, në mënyrën si në vijim: Dhjetë (10) ulëse do t'i ndahen partive, koalicioneve, iniciativave qytetare dhe kandidatëve të pavarur të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetin serb të Kosovës dhe dhjetë (10) ulëse do t'i ndahen

komuniteteve tjera si në vijim: komuniteti rom një (1) ulëse; komuniteti ashkali një (1) ulëse; komuniteti egjiptian një (1) ulëse; dhe një (1) ulëse shtesë do t'i jepet komunitetit rom, ashkali apo egjiptas, që ka numrin më të madh të votave të përgjithshme; komuniteti boshnjak tri (3) ulëse; komuniteti turk dy (2) ulëse dhe komuniteti goran një (1) ulëse . Çdo ulëse e fituar përmes zgjedhjeve, do të jetë ulëse shtesë, përveç dhjetë (10) ulëseve të rezervuara të cilat ju ndahen komunitetit serb të Kosovës dhe komuniteteve të tjera respektivisht.

3.3 Pas dy mandateve të para zgjedhore:

3.3.1 Partitë, koalicionet, iniciativat qytetare dhe kandidatët e pavarur të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetin serb të Kosovës do të kenë numrin e ulëseve në kuvend të fituar përmes zgjedhjeve të hapura, me minimum dhjetë (10) ulëse të garantuara në rast se numri i ulëseve të fituara është më i vogël se dhjetë (10).

3.3.2. Partitë, koalicionet, iniciativat qytetare dhe kandidatët e pavarur të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetet tjera, do të kenë numrin e ulëseve në kuvend të fituara përmes zgjedhjeve të hapura, me minimumin e ulëseve të garantuara siç parashihen me nenin 3.2, nëse numri i ulëseve të fituara nga secili komunitet është më i vogël se numri i ulëseve të parashikuara me nenin 3.2.

3.4 Grupi i anëtarëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetin serb të Kosovës si dhe grupi i anëtarëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetet tjera, do të kenë secili më së paku një (1) përfaqësues në Kryesinë e Kuvendit.

3.5 Së paku një zëvendës kryesues i secilit komision parlamentar do të jetë nga radhët e komunitetit tjetër nga ai të cilit i përket kryesuesi.

3.6 Pushtetet dhe procedurat e tanishme të komisionit për të drejtat dhe interesat e komuniteteve do të mbeten ashtu siç janë. Për sa i përket përbërjes së tij, pjesëtarët e komuniteteve do të përfaqësohen, mirëpo jo më shumë se një e treta (1 / 3) e anëtarëve të komisionit për të drejtat dhe interesat e komuniteteve do të përfaqësojnë grupin e anëtarëve të kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara për komunitetin serb të Kosovës dhe jo më shumë se një e treta (1 / 3) e anëtarëve të tij do të përfaqësojnë grupin e anëtarëve të Kuvendit që mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetet tjera të cilat nuk janë shumicë në Kosovë.

3.7 Miratimi, ndryshimi apo shfuqizimi i ligjeve të paraqitura në vijim do të kërkon shumicën e anëtarëve të pranishëm dhe që votojnë të Kuvendit dhe shumicën e anëtarëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për përfaqësuesit e komuniteteve të cilat nuk janë në shumicë në Kosovë:

- a. Ligjet të cilët ndryshojnë kufijtë komunal, themelojnë apo shuajnë komunat, përkufizojnë shtrirjen e pushteteve të komunave dhe pjesëmarrjen e tyre në marrëdhëniet ndërkomunale dhe tejkufitare;
- b. Ligjet të cilat implementojnë të drejtat e komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre përveç atyre të përcaktuara me kushtetutë;

- c. Ligjet për përdorimin e gjuhëve;
- d. Ligjet për zgjedhjet lokale;
- e. Ligjet për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore;
- f. Ligjet për lirinë fetare apo për marrëveshjet me komunitetet fetare;
- g. Ligjet për arsimin;
- h. Ligjet për përdorimin e simboleve (përfshirë simbolet e komunitetit) dhe festat publike

3.8 Pavarësisht nga dispozitat e nenit 3.7 të këtij Aneksi, të gjitha ligjet e nevojshme për implementimin e kushteve të kësaj Marrëveshjeje, siç parashihen me Aneksin XII saj, gjatë miratimit të tyre fillestare, nuk do t'i nënshtrohen kërkesave të nenit 3.7 të këtij Aneksi.

3.9 Asnjëri nga ligjet që i nënshtrohen kërkesave të nenit 3.7 apo propozimeve të cilat janë në kundërshtim me çfarëdo dispozite të kësaj Marrëveshjeje, nuk mund t'i nënshtrohen referendumit.

3.10 Kuvendi do të themelojë rregulloren e vet të punës, e cila do të jetë në pajtim me parimet e transparencës dhe vendimmarrjes demokratike të hapur.

Neni 4 Kryetari i Kosovës

Sa i përket Kryetarit të Kosovës, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh si në vijim:

4.1 Kryetari i Kosovës do të përfaqësojë unitetin e popullit.

4.2 Kryetari i Kosovës, mund t'i kthejë një herë kuvendit për rishqyrtim çfarëdo propozim ligji që ai e konsideron si të dëmshëm për interesat legjitime të një apo më shumë komuniteteve.

Neni 5 Qeveria e Kosovës

Sa i përket Qeverisë së Kosovës, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh si në vijim:

5.1 Do të jetë së paku një (1) ministër nga komuniteti serb dhe një (1) ministër nga ndonjë komunitet tjetër joshumicë i Kosovës; nëse janë më shumë se dymbëdhjetë (12) ministra, do të jetë edhe një ministër i tretë që përfaqëson një komunitet joshumicë të Kosovës.

5.2 Do të jenë së paku dy zëvendës ministra nga komuniteti serb i Kosovës dhe dy zëvendës ministra nga komunitetet tjera joshumicë; nëse janë më shumë se dymbëdhjetë (12) ministra, do të jetë edhe një zëvendës ministër i tretë që përfaqëson komunitetin

serb dhe një zëvendës ministër tjetër që përfaqëson komunitetin tjetër joshumicë të Kosovës.

5.3 Përbërja e shërbimit civil do të pasqyrojë shumëllojshmërinë e popullit të Kosovës duke i dhënë një konsideratë të duhur parimeve të barazisë gjinore të njohura ndërkombëtarisht siç pasqyrohen në instrumentet e të drejtave të njeriut të referuara në nenin 2 të këtij Aneksi. Një këshill i pavarur mbikëqyrës për shërbimin civil do të sigurojë respektimin e rregullave dhe parimeve që rregullojnë shërbimin civil, dhe në vete do të pasqyrojë shumëllojshmërinë e popullit të Kosovës.

Neni 6 Gjykata Kushtetuese dhe Sistemi i Drejtësisë

Sa i përket Gjykatës Kushtetuese të Kosovës, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh si në vijim:

6.1 Gjykata Kushtetuese do të përbëhet nga nëntë gjyqtarë, të cilët do të jenë juristë të shquar me karakterin më të lartë moral.

6.1.1 Gjashtë (6) gjyqtarë do të emërohen nga Kryetari me propozim të Kuvendit. Nga gjashtë gjyqtarët e emëruar për mandatin e parë, pas hyrjes në fuqi të Kushtetutës, dy (2) gjyqtarë do të shërbejnë për një mandat tre vjeçar pa mundësi të rizgjedhjes, dy (2) gjyqtarë do të shërbejnë për një periudhë gjashtë vjeçare pa mundësi të rizgjedhjes dhe dy (2) gjyqtarë do të shërbejnë për një periudhë nëntë vjeçare pa mundësi të rizgjedhjes. Më tutje, çdo gjyqtar i emëruar në Gjykatën Kushtetuese do të emërohet për një mandat nëntë vjeçar pa mundësi të rizgjedhjes. Gjyqtarët, mandati i të cilëve pritet të skadojë në fund të periudhës fillestare prej tre apo gjashtë vjetësh, do të zgjidhen me short nga Kryetari i Kosovës menjëherë pas emërimit të tyre.

6.1.2 Sa i përket katër (4) nga gjashtë pozitat gjyqësore, vendimi për të propozuar një person si gjyqtar të Gjykatës Kushtetuese do të kërkojë shumicën prej dy të tretave në Kuvend; sa i përket dy (2) pozitave tjera, do të kërkohej pëlqimi i shumicës së anëtarëve të Kuvendit përfshirë edhe pëlqimin e shumicës së anëtarëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për përfaqësuesit e komuniteteve të cilët nuk janë në shumicë në Kosovë.

6.1.3 Tre gjyqtarë ndërkombëtarë do të emërohen nga Kryetari i Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut pas këshillimit me Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar.

6.2 Dhjetë apo më shumë deputetë të Kuvendit, mes tjerash, do të kenë të drejtën që të kontestojnë kushtetutshmërinë e çfarëdo ligji apo vendimi të miratuar nga Kuvendi para Gjykatës Kushtetuese, si në aspektin përmbajtësor ashtu edhe për procedurës.

6.3 Komunitat mund të kontestojnë para Gjykatës Kushtetuese, kushtetutshmërinë e ligjeve apo akteve të qeverisë të cilat cenojnë përgjegjësitë e tyre apo zvogëlojnë të hyrat e tyre.

Sa i përket sistemit të drejtësisë në Kosovë, mes tjerash, Kushtetuta do të parasheh tjerash si në vijim:

6.4 Gjyqtarët dhe prokurorët do të emërohen dhe shkarkohen nga Kryetari i Kosovës vetëm pas propozimit të bërë nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës (KGjK). Të gjitha vendet e lira për pozita gjyqësore apo prokuroriale duhet të shpallen publikisht dhe të jenë të hapura për të gjithë kandidatët e kualifikuar të cilët do të selektohen për propozim nga KGjK-ja në baza meritore, në pajtim me ligjin në fuqi dhe dispozitat e nenit 6.6 të këtij Aneksi.

6.5 Këshilli Gjyqësor i Kosovës do të ketë pavarësi të plotë në kryerjen e funksioneve të tij me qëllim të sigurimit të një sistemi të integruar, të pavarur, profesional dhe të paanshëm të drejtësisë, sigurimit të qasjes në drejtësi për të gjithë personat në Kosovë dhe garantimit që sistemi i drejtësisë së Kosovës është përfshirës dhe pasqyron plotësisht natyrën shumetnike të Kosovës. Kjo nuk do të paragjykojë themelimin, në ndonjë fazë të mëvonshme, të ndonjë subjekti të posaçëm përgjegjës për çështjet që kanë të bëjnë me emërimin, shqiptimin e masave disiplinore dhe shkarkimin e prokurorëve, i cili nëse themelohet do të gëzojë të njëjtën pavarësi kryerjes së funksioneve të tij.

6.6 Sa i përket rekrutimit, përzgjedhjes, emërimit, avancimit në detyrë dhe transferit të gjyqtarëve dhe prokurorëve, autoritetet relevante në Kosovë do të sigurojnë që gjyqësia dhe shërbimi i prokurorisë pasqyrojnë karakterin shumetnik të Kosovës dhe nevojën për një përfaqësim të barabartë proporcional të të gjitha komuniteteve në Kosovë duke i dhënë një kujdes të duhur parimeve të njohura ndërkombëtarisht të barazisë gjinore, siç pasqyrohet në instrumentet e të drejtave të njeriut të referuara në nenin 2 të këtij Aneksi.

6.7 Përgjegjësitë e tanishme dhe roli i Ombudspersonit mbeten ashtu siç janë.

Neni 7 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve

7.1 Komisioni do të ketë nëntë (9) anëtarë përfshirë këtu edhe kryesuesin e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve i cili do të emërohet nga Kryetari i Kosovës nga radhët e Gjykatës Supreme dhe Gjykatave të Qarkut.

7.2 Gjashtë (6) anëtarë do të emërohen nga gjashtë grupet më të mëdha parlamentare të përfaqësuara në Kuvend të cilat nuk kanë të drejtë të marrin pjesë në ndarjen e ulëseve të rezervuara. Nëse më pak grupe janë të përfaqësuara në Kuvend, grupi apo grupet më të mëdha munden të emërojnë anëtarë shtesë. Një (1) anëtar do të emërohet nga deputetët e Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetin serb të Kosovës dhe një (1) anëtar nga deputetët e Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetet tjera të cilat nuk janë shumicë në Kosovë.

Neni 8 Decentralizimi / Vetëqeverisja lokale

Sa i përket vetëqeverisjes lokale në Kosovë, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh se:

8.1 Kosova do të përbëhet prej komunave të cilat do të gëzojnë një shkallë të lartë të vetëqeverisjes lokale dhe të cilat inkurajojnë dhe sigurojnë pjesëmarrje aktive të të gjithë qytetarëve në jetën demokratike.

8.2 Kompetencat dhe kufijtë e komunave do të përcaktohen me ligj.

8.3 Komunat kanë të drejtë për burime lokale të të ardhurave dhe pranim të financimit të duhur nga autoritetet qendrore.

8.4 Komunat kanë të drejtë për bashkëpunim ndërkomunal dhe tejkufitar në fushat e kompetencave të tyre vetanake dhe të zgjeruara.

Neni 9 Dispozitat Ekonomike

Sa i përket sektorit ekonomik / financiar të Kosovës, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh se:

9.1 Kosova do të përdor një valutë si mjet ligjor i pagesës.

9.2 Kosova do të ketë një autoritet të pavarur qendror bankar.

9.3 Kosova do të themelojë organet e pavarura rregullative të tregut.

Neni 10 Ndryshimet Kushtetuese

Sa i përket ndryshimeve të Kushtetutës, Kushtetuta, mes tjerash, do të parasheh se:

10.1 Çdo ndryshim në Kushtetutë do të kërkojë aprovimin e dy të tretave të deputetëve të Kuvendit përfshirë këtu dy të tretat e deputetëve të Kuvendit të cilët mbajnë vende të rezervuara apo garantuara për përfaqësuesit e komuniteteve të cilët nuk janë shumicë në Kosovë.

10.2 Asnjë ndryshim i Kushtetutës nuk mund të pakësojë të drejtat dhe liritë që referohen në nenin 2 të këtij Aneksi.

Neni 11 Dispozitat Kalimtare

Kushtetuta gjithashtu do të parasheh që të gjitha autoritetet në Kosovë do t'i japin fuqi ligjore vendimeve apo akteve të autoritetit ndërkombëtar të cilit i është dhënë mandati për mbikëqyrjen e zbatimit të Marrëveshjes dhe do t'i përmbahen të gjitha detyrimeve të Kosovës të parashikuara me këtë Marrëveshje.

ANEKSI II

TË DREJTAT E KOMUNITETEVE DHE PJESËTARËVE TË TYRE

Neni 1   Dispozitat Themelore

1.1 Banorët të cilët i përkasin të njëjtit grup kombëtar apo etnik, gjuhësor apo fetar të cilët tradicionalisht janë të pranishëm në territorin e Kosovës (Komunitetet) do të kenë të drejta të posaçme siç parashihen me këtë Aneks, krahas të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të parashikuara me nenin 2 të Aneksit I të kësaj Marrëveshjeje.

1.2 Çdo pjesëtar i komunitetit do të ketë të drejtë që të zgjedhë lirisht të trajtohet apo të mos trajtohet si pjesëtar i komunitetit dhe asnjë diskriminim nuk do të rezultojë nga zgjidhja e tij apo nga ushtrimi i të drejtave të cilat janë të ndërlidhura me këtë zgjidhje.

1.3 Pjesëtarët e komuniteteve do të kenë të drejtë që të shprehin, avancojnë dhe zhvillojnë identitetin e tyre dhe atributet si komunitetit.

1.4 Ushtrimi i këtyre të drejtave do të bartë me veti detyrimet dhe përgjegjësitë për të vepruar në pajtim me ligjin e Kosovës dhe nuk do të shkel të drejtat e të tjerëve.

Neni 2   Detyrimet për Kosovën

2.1 Kosova do të krijojë kushtet e duhura të cilat i mundësojnë komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre që të ruajnë, mbrojnë dhe zhvillojnë identitetet e tyre. Qeveria në veçanti do të përkrahë iniciativat kulturore të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre përfshirë këtu edhe nëpërmjet ndihmës financiare.

2.2 Kosova do të promovojë frymën e tolerancës, dialogun dhe do të mbështesë pajtimin ndërmjet komuniteteve dhe do të respektojë standardet e parashikuara me Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe Kartën Evropiane për Gjuhët Regjionale apo të Pakicave.

2.3 Kosova do të ndërmerret të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët mund t'i nënshtrohen kërcënimeve apo veprave të diskriminimit, armiqësisë apo dhunës si rrjedhojë e identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar.

2.4 Kosova do të miratojë masat adekuate, sipas nevojës, për të promovuar në të gjitha fushat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore, një barazi të plotë dhe efektive ndërmjet pjesëtarëve të komuniteteve. Masat e tilla nuk do të konsiderohen të jenë vepër e diskriminimit.

2.5 Kosova do të promovojë ruajtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore të të gjitha komuniteteve si pjesë përbërëse e trashëgimisë së Kosovës. Kosova do të ketë një detyrë të posaçme për të siguruar mbrojtje efektive të tërësive të objekteve dhe monumenteve të rëndësishme kulturore dhe fetare për komunitetet.

2.6 Kosova do të ndërmerr veprime efektive kundër të gjithë atyre që pengojnë gëzimin e të drejtave të pjesëtarëve të komuniteteve. Kosova do të përmbahet nga politikat apo praktikat që kanë për qëllim asimilimin, kundër vullnetit të tyre, të personave të cilët u përkasin komuniteteve dhe do të mbrojnë këta persona nga çfarëdo veprimi që ka për qëllim një asimilim të tillë.

2.7 Kosova do të sigurojë, në baza jodiskriminuese, që të gjithë komunitetet dhe pjesëtarët e tyre mund të ushtrojnë të drejtat e tyre të specifikuar më tutje.

Neni 3 Të drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Tyre

3.1 Pjesëtarët e komuniteteve do të kenë të drejtën, në mënyrë individuale apo si komunitet, që të:

- a. Shprehin, mbajnë dhe zhvillojnë kulturën e tyre dhe ruajtjen e elementeve thelbësore të identitetit të tyre, gjegjësisht fesë, gjuhës, traditave dhe kulturës së tyre.
- b. Pranojnë arsimim publik të të gjitha niveleve, në njërin nga gjuhët zyrtare të Kosovës sipas zgjidhjes së tyre;
- c. Pranojnë arsimim publik parashkollor, primar dhe sekondar në gjuhën e tyre, deri në masën e parashikuar me legjislacion, ku pragu për themelimin e paraleleve apo shkollave të veçanta për këtë qëllim do të jetë më i ulët se ai që zakonisht parashihen për institucionet arsimore;
- d. Themelojnë dhe menaxhojnë institucionet private të arsimit dhe trajnimit për të cilat mund të jepet ndihma financiare publike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare.
- e. Përdorin gjuhën dhe alfabetin e tyre lirisht në jetën private dhe publike;
- f. Përdorin gjuhën dhe alfabetin e tyre në marrëdhëniet e tyre me autoritetet komunale apo zyrat lokale të autoriteteve qendrore në fushat në të cilat ata përfaqësojnë një pjesë të mjaftueshme të popullatës, në pajtim me ligjin. Shpenzimet e bëra për përdorimin e interpretuesit apo përkthyesit do të barten nga autoritetet kompetente.
- g. Përdorin dhe shfaqin simbolet e komunitetit në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- h. Kenë emrat personale, të regjistruar në formën e tyre origjinale dhe në shkrimin e gjuhës së tyre si dhe të kthejnë emrat e tyre në formën origjinale nëse të njëjtat janë ndryshuar me dhunë;

- i. Kenë emërtime lokale, emërtime të rrugëve dhe tregues tjerë topografik që pasqyrojnë dhe janë të ndjeshëm ndaj karakterit shumetnik dhe shumë gjuhësor të zonës në fjalë;
- j. Qasje të garantuar dhe përfaqësim të posaçëm në, mediat transmetuese publike si dhe programet në gjuhën e tyre, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- k. Krijojnë dhe përdorin mediat e tyre vetanake, përfshirë këtu ofrimin e informatave në gjuhën e tyre dhe përdorimin e një numri të rezervuar të frekuencave për mediat elektronike në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- l. Gëzojnë kontakte të papenguara në mes vete përbrenda Kosovës dhe themelojnë dhe mbajnë kontakte të lira dhe paqësore me personat në cilindo shtet, në veçanti me ata me të cilët ndajnë identitetin etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar apo trashëgiminë e përbashkët kulturore, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- m. Gëzojnë kontakte të papenguara me dhe marrin pjesë, pa diskriminim, në aktivitetet e organizatave joqeveritare lokale, regjionale dhe ndërkombëtare;
- n. Themelojnë shoqata për kulturë, art, shkencë dhe arsim si dhe shoqata të studiuesve dhe shoqata tjera për shprehjen, avancimin dhe zhvillimin e identitetit të tyre.

Neni 4 Pjesëmarrja e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Tyre në Jetën Publike dhe Vendimmarrje

4.1 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre do të përfaqësohen në Kuvend. Legjislacioni i caktuar në mënyrë specifike me kushtetutë nuk mund të nxirret apo ndryshohet pa pëlqimin e deputetëve të Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetet, siç parashihet me nenin 3.7 të Aneksit I.

4.2 Përbërja e qeverisë dhe procesi i emërimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve do të parasheh modalitetet e posaçme të cilat sigurojnë pjesëmarrjen e komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre, siç parashihet me Aneksin I dhe IV.

4.3 Do të jetë një Këshill Konsultativ për Komunitete nën kuadër e Kryetarit të Kosovës në të cilin do të përfaqësohen të gjitha komunitetet. Ky Këshill Konsultativ për Komunitete do të përbëhet, mes tjerash, nga përfaqësuesit e asociacioneve të komuniteteve. Mandati i Këshillit Konsultativ për Komunitete do të përfshijë si në vijim:

- 4.3.1 Ofrimin e një mekanizmi për shkëmbimin e rregullt ndërmjet komuniteteve dhe qeverisë së Kosovës;

4.3.2 Jep mundësinë komuniteteve për të komentuar në një fazë të hershme iniciativat legislative dhe politike të cilat mund të përgatiten nga qeveria, për të sugjeruar iniciativa të tilla dhe për të kërkuar që pikëpamjet e tyre të përfshihen në projektet dhe programet përkatëse.

4.3.3 Çdo përgjegjësi apo funksion tjetër i parashikuar me këtë Marrëveshje apo në pajtim me ligjin.

4.4 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre do të kenë të drejtë për përfaqësim të barabartë proporcional në punësim në organet publike dhe ndërmarrjet publike në të gjitha nivelet, përfshirë këtu në veçanti shërbimin policor në zonat e banuara me komunitetin përkatës duke respektuar në të njëjtën kohë rregullat që kanë të bëjnë me kompetencën dhe integritetin që qeveris administratën publike.

4.5 Në komunat në të cilat së paku dhjetë (10) përqind e banorëve i përkasin komuniteteve të cilat nuk janë në shumicë në ato komuna, posti i Zëvendëskryetarit për Komunitete të Kuvendit Komunal do të rezervohet për një përfaqësues nga radhët e këtyre komuniteteve. Pozita e Zëvendëskryetarit do të mbahet nga kandidati që i përket popullatës joshumicë që ka marrë shumicën e votave në listën e hapur të kandidatëve për zgjedhje për Kuvend Komunal. Zëvendëskryetari për komunitete do të promovojë dialog mes komuniteteve dhe do të shërbejë si pikë formale e kontaktit për adresimin e brengave dhe interesave të komuniteteve joshumicë në takimet e Kuvendit dhe punën e tij. Zëvendëskryetari gjithashtu do të jetë përgjegjës për shqyrtimin e ankesave që parashtrihen nga komunitetet apo pjesëtarët e tyre se aktet apo vendimet e kuvendit komunal shkelin të drejtat e tyre të garantuara me kushtetutë. Zëvendëskryetari do t'ia referojë këto çështje Kuvendit Komunal për shqyrtim të serishëm të vendimit apo aktit. Në rast se Kuvendi Komunal zgjedh që të mos shqyrtojë aktin apo vendimin e vet, apo nëse zëvendëskryetari vlerëson se rezultati edhe pas shqyrtimit paraqet shkelje të të drejtave të garantuara me kushtetutë, zëvendëskryetari mund të parashtrijë çështjen drejtpërdrejt në Gjykatën Kushtetuese, e cila mund të vendos nëse do të pranojë këtë rast për shqyrtim.

ANEKSI III DECENTRALIZIMI

Do të themelohet një sistem i avancuar dhe i qëndrueshëm i vetëqeverisjes lokale në Kosovë për trajtimin e shqetësimeve legjitime të serbëve të Kosovës dhe komuniteteve tjera që nuk përbëjnë shumicë në Kosovë dhe pjesëtarët e tyre, për të inkurajuar dhe siguruar pjesëmarrje aktive në jetën publike dhe për të fuqizuar qeverisjen e mirë dhe efikasitetin dhe efektivitetin e shërbimeve publike anembanë Kosovës, në pajtim me parimet dhe dispozitat në vijim:

Neni 1 Dispozitat Themelore

1.1 Vetëqeverisja lokale në Kosovë do të bazohet në parimet e Kartës Evropiane për Vetëqeverisjen Lokale dhe veçanërisht në parimin e subsidiaritetit.

1.2 Vetëqeverisja lokale në Kosovë do të mbrojë dhe promovojë standardet e pranuar ndërkombëtarisht të të drejtave të njeriut, me konsideratë të veçantë për nevojat e komuniteteve joshumicë dhe anëtarëve të tyre në Kosovë.

1.3 Parimet kryesore të decentralizimit do të përcaktohen në Kushtetutë, siç parashihet në nenin 8 të Aneksit I të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 2 Legjislacioni i Kosovës për Vetëqeverisje Lokale

2.1 Kosova do të nxjerrë Ligjin e ri mbi Vetëqeverisjen Lokale brenda 120 ditëve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, i cili do të përforcojë kompetencat dhe organizimin e komunave, siç parashihet në këtë Aneks dhe në Aneksin XII.

2.2 Kosova do të nxjerrë Ligjin e ri mbi Kufijtë Komunal brenda 120 ditëve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, i cili do të përkufizon komunat e reja, siç parashihet në këtë Aneks dhe në Aneksin XII.

2.3 Kosova do të nxjerrë legjislacionin themelor, në pajtim me parimet e përcaktuara në këtë Aneks, në mënyrë që të sigurohen trajtimi i paanshëm dhe standardet minimale për të gjitha komunat, lidhur me rregullimin dhe menaxhimin e çështjeve publike që bien në përgjegjësinë e tyre, veçanërisht duke respektuar parimin e subsidiaritetit.

Neni 3 Kompetencat komunale

3.1 Komunitet në Kosovë do të kenë kompetenca të plota dhe ekskluzive, përderisa u përket interesit lokal, duke respektuar standardet e përcaktuara në legjislacionin në fuqi në fushat në vijim (më tej, kompetencat vetanake).

- a. Zhvillimi lokal ekonomik;
- b. Planifikimi urban dhe rural;

- c. Përdorimi dhe zhvillimi i tokës;
- d. Implementimi i rregulloreve të ndërtimit dhe standardeve të kontrollit të ndërtimit;
- e. Mbrojtja lokale e mjedisit;
- f. Ofrimi dhe mirëmbajtja e shërbimeve publike dhe shërbimeve komunale, përfshirë furnizimin me ujë, kanalizimin dhe drenazhin, trajtimin e ujërave të zeza, menaxhimin e mbeturinave, rrugët lokale, transportin lokal dhe skemat e ngrohjes lokale;
- g. Përgjigja ndaj situatave emergjente lokale;
- h. Ofrimi i arsimit publik parashkollor, primar dhe sekondar, përfshirë regjistrimin dhe licencimin e institucioneve të arsimit, punësimin, pagimin e rrogave dhe trajnimin e instruktorëve dhe administratorëve të arsimit;
- i. Ofrimi i kujdesit shëndetësor primar publik;
- j. Shërbimet familjare dhe shërbimet tjera;
- k. Banimi publik;
- l. Shëndetësia publike;
- m. Licencimi i shërbimeve dhe objekteve lokale, përfshirë ato që kanë të bëjnë me argëtimin, aktivitetet kulturore dhe ato të kohës së lirë, ushqimin, strehimin, tregjet, shitësit e rrugës, transportin lokal publik dhe taksitë;
- n. Emërimi i rrugëve, lagjeve dhe vendeve tjera publike;
- o. Ofrimi dhe mirëmbajtja e parqeve dhe hapësirave publike;
- p. Turizmi;
- q. Aktivitetet kulturore dhe të kohës së lirë;
- r. Çdo çështje tjetër që në mënyrë të shprehur nuk përjashtohet nga kompetenca e tyre, apo që nuk i është përcaktuar një autoriteti tjetër;

Neni 4   Kompetencat e Zgjeruara Vetanake Komunale

4.1 Disa komuna të caktuara në Kosovë do të kenë kompetenca vetanake të zgjeruara si vijon:

4.1.1 Komuna Mitrovicë Veri do të ketë kompetencë për arsim të lartë, përfshirë regjistrimin dhe licencimin e institucioneve të arsimit, punësimin, pagimit të rrogave dhe trajnimit të instruktorëve dhe administratorëve të arsimit;

4.1.2 Komunat Mitrovicë Veri, Graçanicë dhe Shtërpçë do të kenë kompetenca për ofrimin e kujdesit shëndetësor sekondarë, përfshirë regjistrimin dhe licencimin e institucioneve të kujdesit shëndetësor, punësimin, pagimin e rrogave dhe trajnimin e personelit dhe administratorëve të kujdesit shëndetësor;

4.1.3 Të gjitha komunat në të cilat komuniteti serb është shumicë, do të kenë:

a. Autoritetin për të ushtruar përgjegjësinë për çështje kulturore, përfshirë, në pajtim me dispozitat e Aneksit V të kësaj Marrëveshjeje, mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë fetare dhe kulturore të serbëve dhe të tjerëve brenda territorit komunal si dhe përkrahjen për komunitetet fetare lokale;

b. Të drejta të avancuara pjesëmarrëse në zgjedhjen dhe shkarkimin e Komandantëve të stacioneve policore, siç përcaktohet në nenin 2.6 të Aneksit VIII të kësaj Marrëveshjeje.

4.2 Për sa i përket këtyre kompetencave të zgjeruara vetanake, Kosova do të nxjerr legjislacionin kornizë për të ofruar qasje të barabartë ndaj shërbimeve publike; standardet minimale cilësore dhe sasiore në ofrimin e shërbimeve publike; kualifikimet minimale të personelit dhe objekteve të trajnimit; parimet e përgjithshme mbi licencimin dhe akreditimin e ofruesve të shërbimeve publike.

4.3 Komunat që zbatojnë kompetencat e zgjeruara vetanake mund të bashkëpunojnë me çdo komunë tjetër në ofrimin e shërbimeve të tilla.

Neni 5   Kompetencat e Deleguara Komunale

5.1 Autoritetet qendrore në Kosovë do të delegojnë përgjegjësi mbi kompetencat në vijim tek komunat, në pajtim me ligjin:

- a. Regjistrat kadastrale;
- b. Regjistri civil;
- c. Regjistri i votuesve;
- d. Regjistrimi dhe licencimi i bizneseve;
- e. Shpërndarja e pagesave të asistencës sociale (përfshirë pensionet); dhe
- f. Mbrojtjen e pyjeve.

5.2 Autoritetet qendrore mund të delegojnë kompetenca shtesë tek komunat, sipas nevojës, në përputhje me ligjin.

Neni 6 Shqyrtimi administrativ i aktiviteteve komunale

6.1 Shqyrtimi administrativ i aktiviteteve komunale nga ana e autoriteteve qendrore në fushat e kompetencave të tyre vetanake do të kufizohet në sigurimin e pajtueshmërisë me Kushtetutën e Kosovës dhe ligjet në fuqi.

6.1.1 Autoriteti mbikëqyrës administrativ mund të kërkojë nga komuna që të rishqyrtojë vendimet apo aktet tjera ligjore që konsiderohen si jo të pajtueshme me Kushtetutën apo ligjet e miratuara në pajtim me këtë Marrëveshje. Kërkesa e tillë do të deklarohet shkëlqet e pretenduara ndaj Kushtetutës apo ligjit. Kërkesa nuk do të pezullojë ekzekutimin e vendimit komunal apo ndonjë akt tjetër ligjor.

6.1.2 Nëse komuna pranon kërkesën në përputhje me nenin 6.1.1 të këtij Aneksi, ajo mund të vendosë të pezullojë ekzekutimin e vendimit apo aktit tjetër ligjor në pritje të shqyrtimit nga ana e autoriteteve komunale.

6.1.3 Nëse komuna refuzon kërkesën apo vërteton vendimin apo aktin e tij në shqyrtim, autoriteti mbikëqyrës administrativ mund të sfidojë vendimin apo aktin tjetër ligjor në Gjykatën e Qarkut kompetente për territorin e komunës. Gjykata e Qarkut, mund të urdhërojë, si masë e përkohshme, pezullimin e zbatimit të vendimit të kontestuar apo aktit tjetër ligjor.

6.2 Sa i përket kompetencave të deleguara komunale, autoritetet qendrore mund të shqyrtojnë përshtatshmërinë e vendimit apo aktit tjetër komunal të dhënë, krahas pajtueshmërisë së tij me Kushtetutën e Kosovës dhe legjislacionin e miratuar në pajtim me këtë Marrëveshje dhe më pas, mund të pezullojnë, modifikojnë apo zëvendësojnë, sipas nevojës, ekzekutimin e vendimit apo aktit tjetër komunal.

Neni 7 Arsimi

7.1 Sa i përket planprogramit arsimor të shkollave të Kosovës që japin mësim në gjuhën serbe:

7.1.1 Shkollat të cilat mësojnë në gjuhën serbe mund të zbatojnë planprograme apo tekste shkollore të hartuara nga Ministria e Arsimit të Republikës së Serbisë, me njoftim të Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Kosovës.

7.1.2 Në rast se Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë e Kosovës kundërshton përdorimin e planprogramit apo tekstit shkollor të veçantë, çështja do t'i referohet një komisioni të pavarur për të shqyrtuar pajtueshmërinë e planprogramit apo tekstit shkollor në fjalë me Kushtetutën e Kosovës dhe legjislacionin e miratuar në pajtim me këtë Marrëveshje.

7.1.3 Komisioni i pavarur do të përbëhet nga tre (3) përfaqësues të zgjedhur nga deputetët e Kuvendit të Kosovës që mbajnë ulëse të rezervuara apo të garantuara për komunitetin serb, tre (3) përfaqësues të zgjedhur nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Kosovës, dhe një (1) anëtar ndërkombëtar të zgjedhur nga, që përfaqëson Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar.

7.1.4 Komisioni do t'i merr të gjitha vendimet me anë të shumicës së votave dhe do të Kryesohet përmes rotacionit në mes të përfaqësuesit të zgjedhur nga deputetët e Kuvendit të Kosovës që mbajnë ulëse të rezervuara apo garantuara për komunitetin serb të Kosovës dhe përfaqësuesit të zgjedhur nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Kosovës çdo vit.

7.2 Sa i përket universitetit publik në gjuhën serbe:

7.2.1 Universiteti i Mitrovicës Veri do të jetë institucion autonom i arsimit të lartë. Universiteti do të miratojë statutin që do të saktësojë organizimin dhe qeverisjen e brendshëm të tij si dhe procedurat dhe ndërveprimin me autoritetet publike, në pajtim me legjislacionin kornizë qendror, i cili do të shqyrtohet nga një komision i pavarur, siç parashihet në nenin 7.2.2 të këtij Aneksi.

7.2.2 Vendimet mbi pajtueshmërinë e Statutit me legjislacionin kornizë qendror, standardet evropiane dhe praktikat më të mira dhe mbi çështjet që kanë të bëjnë me akreditimin e Universitetit brenda sistemit Universitar të Kosovës, do të merren nga një komision i pavarur i përbërë nga tre (3) përfaqësues të zgjedhur nga Universiteti, tre (3) përfaqësues të zgjedhur nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Kosovës dhe një (1) anëtar ndërkombëtar i zgjedhur nga, dhe që përfaqëson Përfaqësuesin Civil Ndërkombëtar. Komisioni do t'i merr të gjitha vendimet me anë të shumicës së votave dhe do të kryesohet përmes rotacionit në mes të përfaqësuesit të zgjedhur nga Universiteti apo përfaqësuesit të zgjedhur nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Kosovës, çdo vit.

7.2.3 Komuna Mitrovicë Veri do të ketë autoritet për të zbatuar përgjegjësinë e këtij Universiteti publik në gjuhën serbe, në pajtim me nenin 4.1.1 të këtij Aneksi. Komuna do të ketë të drejtën e emërimit të dy anëtarëve në Bordin e Universitetit, i cili do të përbëhet nga gjithsej nëntë (9) anëtarë. Komuna gjithashtu do të sigurojë se Universiteti pranon objekte dhe financim adekuat për veprimtarinë e tij.

7.2.4 Komuna Mitrovicë Veri mund të bashkëpunojë me çdo komunë tjetër në mbajtje në veprim të universitetit.

Neni 8   Financat lokale

8.1 Komunat do të formojnë buxhetet e tyre vetanake që mbulojnë detyrat që bien brenda kompetencës së tyre. Legjislacioni qendror do të përcaktoj kërkesat publike të menaxhimit dhe përgjegjësisë financiare të zbatueshme për të gjitha komunat, në pajtim me standardet ndërkombëtare.

8.2 Komunat do të kenë të drejtë në burimet e tyre vetanake financiare, që do të përfshijnë autoritetin për të vënë apo mbledhur tatimet lokale, tarifa dhe pagesa. Komuna nuk do të vë apo mbledh tarifa doganore, tatimet në të ardhura të personave fizik dhe juridik, TVSh-në dhe detyrimet e akcizës, tatimet në kapital përveç tatimit në pronën e paluajtshme që gjendet brenda Komunës, apo tarifatat që kanë efekt të njëjtë siç janë detyrimet dhe tatimet.

8.3 Sistemi ekzistues i granteve kryesisht të kushtëzuara qendrore do të korrigojohet në mënyrë që të përfshijë sistemin e drejtë dhe transparent të granteve në bllok, duke siguruar autonominë më të madhe komunale në ndarjen dhe shpenzimin e fondeve qendrore. Formula e shpërndarjes së granteve në bllok, e cila do të merr parasysh nevojën e ndarjes adekuate të burimeve të komuniteteve joshumicë në komunat përkatëse, nevojën për sistem të drejtë të barazimit dhe që do të sigurojë nivel të arsyeshëm të stabilitetit në të ardhurat komunale, do të përcaktohet përmes ligjit në pajtim me standardet ndërkombëtare.

8.4 Pavarësisht nga dispozitat e nenit 8.3 të këtij Aneksi, komunat me përgjegjësi për kompetenca të zgjeruara vetanake siç parashihet në nenin 4 të këtij Aneksi, do të kenë të drejtë në fonde qendrore shtesë përbrenda kufizimeve të përcaktuara nga standardet minimale cilësore dhe sasiore për ofrimin e shërbimeve publike lidhur me ushtrimin e këtyre përgjegjësive, në pajtim me legjislacionin kornizë qendror.

8.5 Komunat do të sigurojnë auditime të brendshme të pavarura dhe objektive së paku një herë në vit dhe do t'i nënshtrohen auditimeve të jashtme të pavarura të rastit të ndërmarrja nga një autoritet autonom, në mënyrë që të sigurojë menaxhim efektiv të burimeve publike, rezultatet e të cilit duhet të publikohen.

Neni 9   Bashkëpunimi Ndërkomunal

9.1 Duke u bazuar në parimet e Kartës Evropiane për Vetëqeverisje Lokale, komunat do të kenë të drejtë të bashkëpunojnë dhe të krijojnë partneritete me komunat tjera të Kosovës, për kryerjen e funksioneve me interes të përbashkët, në pajtim me ligjin.

9.1.1 Përgjegjësitë komunale në fushat e tyre vetanake dhe kompetencat e tyre të zgjeruara vetanake mund të ushtrohen përmes partneriteteve komunale në përjashtim të ushtrimit të kompetencave themelore komunale siç janë zgjedhja e organeve komunale dhe emërimi i zyrtarëve komunal, përcaktimi i buxhetit komunal dhe miratimi i akteve rregullative të zbatueshme ndaj qytetarëve në përgjithësi.

9.1.2 Partneritetet komunale mund t'i ndërmarrin të gjitha veprimet e nevojshme për implementimin dhe ushtrimin e bashkëpunimit funksional përmes, mes tjerash, themelimin e një organi vendimmarrës të përbërë nga përfaqësuesit e emëruar nga kuvendet e komunave pjesëmarrëse, punësimit dhe shkarkimit të personelit administrativ dhe këshillëdhënës dhe vendimeve mbi nevojat për financim dhe nevojave tjera operacionale të partneritetit.

9.1.3 Vendimet dhe aktivitetet e partneritetit do t'i nënshtrohen kërkesave të raportimit tek autoriteti kompetent qendror dhe shqyrtimit administrativ për pajtueshmëri me legjislacionin, në pajtim me dispozitat e nenit 6.1 të këtij Aneksi.

9.2 Bazuar në parimet e Kartës Evropiane për Vetëqeverisje Lokale, komunat do të kenë të drejtë të formojnë dhe marrin pjesë në asociacionet e komunave të Kosovës për mbrojtjen dhe promovimin e interesave të tyre të përbashkëta në pajtueshmëri me ligjin.

9.2.1 Anëtarësimi në asociacionet e tilla do të kufizohet në komuna të Kosovës. Asociacionet e tilla mund të bashkëpunojnë me homologët e tyre ndërkombëtarë.

9.2.2 Asociacionet e tilla mund t'i ofrojnë anëtarëve të tyre disa shërbime, përfshirë trajnime, ngritje të kapaciteteve, asistencë teknike, hulumtim lidhur me kompetencat komunale dhe rekomandime të politikave.

9.3 Komunitat e angazhuara në një partneritet apo asociacion, në përputhje me dispozitat e nenëve 9.1 dhe 9.2 të këtij Aneksi, do të publikojnë të gjitha informatat që kanë të bëjnë me aktivitetet dhe buxhetin e partneritetit / asociacionit, në pajtim me ligjin.

Neni 10 Bashkëpunimi me Institucionet në Republikën e Serbisë

10.1 Komunitat do të kenë të drejtë të bashkëpunojnë, brenda kompetencave të tyre, me komunitat dhe institucionet, përfshirë agjencitë qeveritare, të Republikës së Serbisë. Bashkëpunimi i tillë do të merr formën e ofrimit të asistencës financiare dhe teknike nga ana e institucioneve të Serbisë në implementimin e kompetencave komunale.

10.2 Komunitat do të njoftojnë Ministrinë për Administrimin e Pushtetit Lokal të Kosovës paraprakisht për çfarëdo qëllimi për t'u angazhuar në një bashkëpunim të tillë. Njoftimi do të përfshijë draft marrëveshjen ndërmjet komunës dhe institucionit të propozuar partner të Serbisë.

10.3 Draft marrëveshja e bashkëpunimit do të përkufizojë fushat e bashkëpunimit të paraparë, ofrimin e stafit dhe pajisjeve, nivelin e financimit dhe mekanizmat e vet përpunues dhe aranzhimet tjera relevante procedurale në pajtim me kërkesat e menaxhimit të financave publike që janë të zbatueshme për të gjitha komunitat.

10.4 Qëllimi i tillë për të bashkëpunuar dhe draft marrëveshja e cila e shoqëron atë mund t'i nënshtrohen shqyrtimit nga Ministria për Administrimin e Pushtetit Lokal të Kosovës për pajtueshmërinë e saj me legjislacionin kornizë qendror. Pavarësisht nga dispozitat e nenit 6.1 të këtij Aneksi, Ministria në përputhje me shqyrtimin e tillë mund të urdhërojë ndryshimet në draft marrëveshjen e bashkëpunimit apo nëse shkelja e rëndë e ligjit nuk mund të trajtohet me mjete juridike ndryshe, Ministria mund të pezullojë bashkëpunimin e synuar. Komunitat mundet të sfidojnë veprimin e tillë të Ministrisë në gjykatën e qarkut kompetente për territorin e komunës.

10.5 Partneritetet ndërmjet komunave të Kosovës do të kenë të drejtë për marrëdhënie të drejtpërdrejta me institucionet e Republikës së Serbisë vetëm deri në masën e nevojshme për zbatimin praktik të aktiviteteve të partneritetit.

10.6 Një komision i përbashkët i Republikës së Serbisë / Kosovës do të themelohet për të lehtësuar e tillë me institucionet në Republikën e Serbisë dhe adresuar çështjet posaçërisht të ndjeshme ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit që kanë të bëjnë me këtë bashkëpunim.

Neni 11   Financimi i aktiviteteve komunale nga Republika e Serbisë

11.1 Komunat do të kenë të drejtë të pranojnë donacione financiare nga Republika e Serbisë që i nënshtrohen dispozitave në vijim:

11.1.1 Çdo donacion financiar për komunat e Kosovës nga Republika e Serbisë do të jetë i kufizuar në qëllimin e vet në ushtrimin e përgjegjësi të komunës në fushat e kompetencave të tyre vetanake dhe do të jetë transparent dhe do të publikohet.

11.1.2 Komunat mund të pranojnë donacione financiare nga Republika e Serbisë nëpërmjet xhirollogarive në bankat komerciale të certifikuara nga Autoriteti Qendror Bankar i Kosovës. Thesari Qendror do të njoftohet për çdo pranim të tillë.

11.1.3 Komunat që pranojnë donacione financiare nga Republika e Serbisë do t'i raportojnë këto donacione së bashku me shpenzimet gjegjëse në buxhetet e tyre komunale.

11.1.4 Donacionet financiare nga Republika e Serbisë për komunat e Kosovës nuk do të kompensojnë dhe zvogëlojnë ndarjen e granteve dhe burimeve tjera që u ofrohen komunave në pajtim me nenet 8.3 dhe 8.4 të kësaj Marrëveshjeje dhe nuk do t'i nënshtrohen tatimeve, tarifave dhe ngarkesave të asnjë lloji të shqiptuara nga ndonjë autoritet qendror.

11.2 Transferet individuale, përfshirë pensionet, e qytetarëve individual të Kosovës mund realizohen nëpërmjet financimit nga Republika e Serbisë.

Neni 12   Themelimi i komunave të reja

12.1 Komunat e reja do të themelohen, siç janë përkufizuar në shtojcën e këtij Aneksi dhe do të përcaktohen me Ligjin e ri mbi Kufijtë Komunal.

12.2 Pas hyrjes në fuqi të Ligjit mbi Kufijtë Komunal, autoritetet e Kosovës dhe Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar (PCN) do të ndërmarrin të gjitha përgatitjet e nevojshme për të siguruar që deri në momentin e mbajtjes së zgjedhjeve lokale, të jenë ndarë dhe themeluar të gjitha burimet, pronat dhe strukturat administrative të kërkuara për themelimin dhe funksionimin e këtyre komunave të reja. Përgatitjet e tilla do të përfshijnë si në vijim:

12.2.1 PCN-ja do të emërojë, në këshillim me komunitetet lokale në komunat e reja, apo në rastin e Novobërdës në zonat e reja kadastrale, dhe Ministrinë e Administrimit të Pushtetit Lokal, Ekipet Përgatitore Komunale (EPK) për t'u përgatitur për themelimin e komunave të tyre të reja përkatëse dhe detyrat tjera të ndërlidhura siç kërkohet nga PCN-ja.

12.2.2 Gjatë përgatitjeve të tilla, funksionet ekzekutive përkritazi me komunat e reja dhe ofrimin e shërbimeve publike për to, do të mbeten në përgjegjësi të komunave të mëhershme në këshillim me EPK-të.

12.2.3 Sa i përket komunës së tanishme të Mitrovicës, aranzhimet për themelimin e komunës Mitrovicë Veri do të përbëhen siç parashihen me nenin 13 të këtij Aneksi.

12.2.4 Këto dhe aranzhimet tjera kalimtare ndërmjet komunave të mëhershme dhe komunave të reja do të parashihen me Ligjin mbi Kufijtë Komunal.

12.3 Menjëherë pas përfundimit të zgjedhjeve lokale, të gjitha funksionet dhe kompetencat ekzekutive do të barten nga komunat paraprake tek qeveritë e porsazgjedhura të komunave të reja, në pajtim me këtë Marrëveshje. Autoritetet qendrore të Kosovës do të sigurohen se i tërë financimi për komunat e reja iu është ndarë dhe është pranuar nga to, dhe do të ndërmarrin të gjitha masat e domosdoshme për tu siguruar që komunat e reja të jenë në gjendje të fillojnë veprimtarinë e tyre si njësi efektive territoriale të vetëqeverisjes lokale.

12.4 Pavarësisht nga dispozitat e Nenit 12.1 të këtij Aneksi, Kosova do të hyjë në konsultime me komunitetet joshumicë, në rastet kur ky komunitet përbën së paku 75% të popullsisë në një vendbanim të përqendruar me popullsi të gjithmbarshme prej së paku 5000 banorësh, me qëllim të themelimit të komunave të reja.

Neni 13 Mitrovica

13.1 Në territorin e komunës aktuale të Mitrovicës do të themelohen dy komuna të reja, Mitrovicë Veri dhe Mitrovicë Jug, me kufij komunal të përkufizuar në shtojcën e këtij Aneksi III.

13.2 Do të krijohet një Bord i Përbashkët i komunave të Mitrovicës Veri dhe Mitrovicës Jug, i cili do të zhvillojë bashkëpunim funksional në fushat e kompetencave të tyre, sipas marrëveshjes mes vetë komunave.

13.3 Bordi i Përbashkët do të përbëhet nga njëmbëdhjetë (11) anëtarë, me nga pesë (5) përfaqësues të zgjedhur nga secila komunë, dhe një (1) përfaqësues ndërkombëtar që do të zgjidhet nga PCN. Bordi i Përbashkët do të udhëhiqet nga përfaqësuesi ndërkombëtar.

13.4 PCN do të hapë një zyrë të ndarë në Mitrovicë, e cila do të fokusohet, posaçërisht, në fushat e sigurisë / sundimit të ligjit, lirisë së lëvizjes / kthimit, të drejtat pronësore / të banimit, dhe zhvillimin ekonomik, siç parashihet në Aneksin IX të kësaj Marrëveshje.

13.5 Gjatë periudhës tranzitore prej 120 ditësh, PSSP do të krijojë strukturat e përkohshme komunale, në koordinimin me PCN-në, për komunën e re të Mitrovicës Veri, sipas kufijve të përkufizuar në Shtojcën e këtij Aneksi. Pas përfundimit të periudhës së tranzicionit, këto struktura të përkohshme komunale do të mbesin nën autoritetin e PCN-së, deri në mbajtjen e zgjedhjeve të para lokale në këtë komunë.

Neni 14   Regjistrimi i Popullsisë dhe Shqyrtimi i Dispozitave të Decentralizimit

14.1 Një vit pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, Kosova, në këshillim me PCN-në, do të bëjë regjistrimin e popullsisë, i cili do të kryhet në pajtim me standardet ndërkombëtare dhe do t'i nënshtrohet vëzhgimit ndërkombëtar. Në këtë kontekst, Republika e Serbisë dhe shtetet tjera fqinje do të autorizojnë regjistrimin përmes një agjencie ndërkombëtare të refugjatëve dhe personave të zhvendosur që dëshirojnë të kthehen në Kosovë.

14.2 Dispozitat e këtij Aneksi lidhur me themelimin e komunave të reja, përfshirë kufijtë administrativë të tyre, mund të rishqyrtohen, dhe të ndryshohen sipas nevojës, nga PCN-ja, në koordinim të ngushtë me Qeverinë e Kosovës dhe Këshillin Konsultativ për Komunitete, brenda gjashtë muajsh nga dorëzimi i rezultateve përfundimtare të regjistrimit të popullsisë në Kosovë. Shqyrtimi do të marrë në konsideratë zhvillimet demografike në komuna dhe posaçërisht kthimin e refugjatëve dhe personave të zhvendosur nëpër komuna, si dhe funksionalitetin dhe qëndrueshmërinë e autoriteteve komunale dhe aktiviteteve të tyre.

SHTOJCË E ANEKSIT III
PËRKUFIZIMI I KUFIJVE TË KOMUNAVE TË REJA

Zonat kadastrale (ZK) që do të formojnë secilën komunë janë të përcaktuara në vijim:

Graçanicë (16)

ZK Badoc
 ZK Batushë
 ZK Çagllavicë (sipas përkufizimit në hartën e bashkëngjitur III A)
 ZK Dobratin
 ZK Graçanicë
 ZK Gushtericë e Ulët
 ZK Gushtericë e Epërme
 ZK Llapllasellë
 ZK Lepi
 ZK Livagjë
 ZK Preoc
 ZK Skullan
 ZK Sushicë
 ZK Suhadoll
 ZK Radevë
 ZK Uglar

Novobërdë (24)

ZK Bostan
 ZK Bolec
 ZK Bushincë
 ZK Carevc
 ZK Dragancë
 ZK Izvor
 ZK Jasenovik
 ZK Kllobukar
 ZK Koretishtë
 ZK Kufcë e Epërme
 ZK Llabjan
 ZK Makresh i Ulët
 ZK Makresh i Epërm
 ZK Manishincë
 ZK Miganoc
 ZK Mozgovë
 ZK Novobërdë
 ZK Parallovë
 ZK Prekoc
 ZK Stanishor
 ZK Strazhë
 ZK Tërniqec
 ZK Tirincë
 ZK Zebincë

Ranillug (13)

ZK Bozhec
ZK Domoroc
ZK Drenoc
ZK Glllogoc
ZK Hodec
ZK Kormnjan i Epërm
ZK Kormnjan i Ulët
ZK Paçellë
ZK Rajanoc
ZK Ranillug
ZK Ropotovë e Madhe
ZK Ropotovë e Vogël
ZK Tomanc

Partesh (3)

ZK Budrikë e Poshtme
ZK Pasjan
ZK Partesh

Kllokot / Vërboc (8)

ZK Gërçar
ZK Kllokot
ZK Letnica
ZK Mogillë
ZK Shashar
ZK Vërboc
ZK Vërnakollë
ZK Vërnez

Mitrovicë Veri

ZK Mitrovicë (sipas përkufizimit të bashkëngjitur në hartat III B, C)
ZK Suhodoll i Epërm (sipas përkufizimit të bashkëngjitur në hartat III B, C)
ZK Suhodoll i Poshtëm (sipas përkufizimit të bashkëngjitur në hartat III B, C)

ANEKSI IV SISTEMI GJYQËSOR

Neni 1   Struktura e Gjykatës

1.1 Gjykata Supreme siguron zbatimin e njëtrajtshëm të ligjit duke vendosur mbi ankesat e paraqitura në pajtim me ligjin. Së paku pesëmbëdhjetë përqind (15%) të gjyqtarëve të Gjykatës Supreme, por në asnjë rast më pak se tre (3) gjyqtarë, do të jenë nga komunitetet joshumicë në Kosovës.

1.2 Së paku pesëmbëdhjetë përqind (15%) të gjyqtarëve të secilës gjykatë të qarkut, por në asnjë rast më pak se dy (2) gjyqtarë, do të jenë nga komunitetet joshumicë në Kosovës.

1.3 Nëse në njërën nga komunat e reja dhe të themeluara mbi bazën e Aneksit III nuk ka gjykatë themelore, komuna me vendim të Kuvendit Komunal mund ta parqet kërkesën para Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGjK) për të vendosur mbi themelimin e gjykatës themelore në territorin e saj, ose që një nga gjykatat ekzistuese themelore në territorin e komunës tjetër të ketë juridiksion mbi territorin e komunës së re. Të njëjtën të drejtë e ka edhe komuna ekzistuese, ku shumica e popullatës i takon komunitetit joshumicë në Kosovës, dhe në të cilën nuk ka gjykatë themelore.

1.3.1 KGjK do të aprovojë kërkesat e tilla, përveç nëse vlerësohet se ngarkesat e lëndëve për atë juridiksion është e pamjaftueshme për ta arsyetuar ekzistimin e gjykatës së ndarë.

1.3.2 Kur KGjK e aprovon kërkesën për themelimin e gjykatës së re themelore, autoritetet kompetente do t'i ndërmarrin të gjitha masat e nevojshme për të siguruar se cilado gjykatë e re, është themeluar dhe funksionale brenda periudhës gjashtë mujore prej datës së vendimit.

1.3.3 Nëse KGjK nuk aprovon kërkesën për themelimin e gjykatës së re themelore, ose kur komuna i kërkon gjykatës ekzistuese që të ketë juridiksion për territorin e vet, autoritetet kompetente do të ndërmarrin të gjitha masat e nevojshme për përmirësimin e qasjes në drejtësi për komunitetet lokale, e cila është vështirësuar për shkak të izolimit gjeografik, mungesës së sigurisë, ose për shkak të faktorëve tjerë të relevant. Këto masa mund të përfshijnë krijimin në kuadër të territorit të komunës së re, të një departamenti të gjykatës themelore ekzistuese prej së cilës komuna e re ka kërkuar të ketë kompetencë për territorin e vet, ose që gjykata themelore të mundësojë mbajtjen e seancave në territorin e komunës së re.

Neni 2   Gjyqtarët dhe Prokurorët

2.1 Përbërja e gjyqësorit dhe prokurorisë do ta pasqyrojë shumëllojshmërinë etnike të Kosovës dhe nevojën për përfaqësimin e barabartë proporcional të të gjitha komuniteteve, duke i dhënë rëndësi të duhur parimeve të njohura ndërkombëtare për

barazinë gjinore, ashtu siç pasqyrohen në instrumentet e të drejtave të njeriut të parashikuara me nenin 2 të Aneksit I të kësaj Marrëveshjeje.

2.2 Institucionet gjyqësore të Kosovës, në veçanti do të pasqyrojnë përbërjen etnike të territorit të juridiksionit të tyre. Këshilli Gjyqësor i Kosovës do të ndërmer masa të nevojshme për shtimin e numrit të gjyqtarëve dhe prokurorëve nga radhët e komuniteteve të Kosovës të cilat aktualisht janë të nën-përfaqësuara në mesin e gjyqtarëve dhe prokurorëve që shërbejnë në Kosovë dhe në çdo pjese saj.

2.2.1 Për përmbushjen e përgjegjësisë të veta në këtë drejtim, KGjK, mes tjerash, në mesin e kandidatëve me kualifikime të barabarta për funksionin e gjyqtarit dhe prokurorit, do t'i jep përparësi pjesëtarëve të komuniteteve të nën-përfaqësuara.

2.2.2 Dhënia e përparësisë për kandidatët me kualifikime të barabarta nga komunitetet e nën-përfaqësuara, do të zbatohet deri atëherë kur përqindja e gjyqtarëve dhe prokurorëve pjesëtarë të komuniteteve joshumicë në Kosovë të jetë nën 15% dhe / ose deri atëherë kur përqindja e gjyqtarëve dhe prokurorëve të cilët janë pjesëtarë të komunitetit serb të Kosovës, të jetë nën 8%.

Neni 3   Procesi i Emërimit të Gjyqtarëve dhe Prokurorëve

3.1 Shqyrtimi gjithëpërfshirës, i vazhdueshëm, i njehershëm mbarë-kosovar për përshtatshmërinë e të gjithë kandidatëve për emërime të përhershme për gjyqtarë dhe prokurorë në Kosovë, deri në moshën e pensionimit të përcaktuar me ligj ("procesi i emërimit"), do të vazhdojë të kryhet në pajtim me Urdhëresën administrative 2006 / 18¹ dhe nuk do të ndikohet nga përfundimi e mandatit të UNMIK-ut, ose me hyrjen në fuqi të Kushtetutës së re, ashtu siç parashikohet me nenin 14 të Marrëveshjes, përveç deri në masën e lejuar me këtë Aneks.

3.1.1 Të gjithë kandidatët e suksesshëm të cilët janë emëruar ose riemëruar për gjyqtarë dhe prokurorë nga ana e PSSP-së, si pjesë e procesit të emërimit, do të vazhdojnë të shërbejnë në postet e tyre deri në skadimin e natyrshëm të mandatit të tyre ose deri atëherë kur ata shkarkohen në pajtim me ligjin.

3.1.2 Siç parashikohet me nenin 14 të kësaj Marrëveshjeje, pas përfundimit të mandatit të UNMIK-ut, Komisioni i pavarur gjyqësor dhe prokurorial (KPGjP) do t'ia paraqesë me shkrim Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGjK), rekomandimet për kandidatët për emërim dhe riemërim si gjyqtarë dhe prokurorë, e i cili e ushtron autoritetin përfundimtar që t'ia propozojë kryetarit të Kosovës kandidatët për emërim dhe riemërim si gjyqtarë edhe prokurorë.

3.1.3 Të gjithë kandidatët e suksesshëm të cilët janë emëruar ose riemëruar nga kryetari i Kosovës si gjyqtarë dhe prokurorë, sipas propozimit të KGjK-së si pjesë e procesit të emërimit do të vazhdojnë të shërbejnë në këto poste deri në skadimin e natyrshëm të mandatit të tyre ose deri atëherë kur ata shkarkohen në pajtim me ligjin.

¹ Për zbatimin e Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/25 për Kornizën rregullative të sistemit gjyqësor të Kosovës

3.2 Me përfundimin e periudhës transitore, të paraparë me nenin 14 të kësaj Marrëveshje, përbërja KGjK-së dhe procedurat në procesin e emërimit, lidhur me përzgjedhjen e gjyqtarëve për pozitat gjyqësore të cilat janë të rezervuara për pjesëtarët e komuniteteve joshumicë në Kosovë, do të krijohen dhe zhvillohen në pajtim me dispozitat e nenit 4 të këtij Aneksi.

Neni 4 Këshilli Gjyqësor i Kosovës

4.1 Do të jetë një Këshill Gjyqësor i Kosovës (KGjK) përgjegjës, mes tjerash, për vendimet mbi propozimet për kandidatët për funksionin e gjyqtarit, avancimin dhe transferimin e gjyqtarëve si dhe për procedurën disiplinore ndaj gjyqtarëve. Me ligj do të përcaktohen autoriteti dhe procedura e KGjK-së, përfshirë këtu edhe çështjet që kanë të bëjnë me disiplinën dhe shkarkimin e anëtarëve të vet. KGjK do të ketë pavarësi të plotë në kryerjen e funksioneve të veta.

4.2 KGjK do të përbëhet nga trembëdhjetë (13) anëtarë.

4.2.1 Në mesin e trembëdhjetë anëtarëve, pesë (5) prej tyre do të jenë anëtarë kosovarë të KPGjP-së që janë verifikuar si pjesë e fazës 1 dhe 2 të procesit të emërimit në pajtim me Urdhëresën administrative 2006 / 18. Prej këtyre pesë anëtarëve, një (1) gjyqtar dhe një (1) prokuror, të zgjedhur sipas metodës së rastësisë, do të shërbejnë në KGjK deri në skadimin e natyrshëm të mandateve të tyre ekzistuese, me ç'rast do të zëvendësohen me një (1) gjyqtar dhe një (1) prokuror të verifikuar nga KPGjP dhe që janë zgjedhur nga ana e kolegëve të tyre, duke iu përmbajtur metodave të cilat kanë për qëllim sigurimin e përfaqësimit sa më të gjerë të shërbimit të gjyqësisë dhe prokurorisë. Dy (2) gjyqtarët e mbetur dhe një (1) prokuror, nga radhët e pesë anëtarëve kosovarë të KPGjP-së, do të shërbejnë në KGjK për një mandat plotësues njëvjeçar (1) pas skadimit të natyrshëm të mandatit të tyre, me ç'rast ata do të zëvendësohen me procedurë të njëjtë sikur edhe ish-kolegët e tyre të KPGjP-së. Në rast në rast të themelimit të një subjekti përgjegjës për çështjet e emërimit, disiplinës dhe shkarkimit të prokurorëve, të gjithë anëtarët e mbetur të KGjK-së do të jenë gjyqtarë.

4.2.2 Nga radhët e tetë anëtarëve të mbetur, dy (2) prej tyre do të zgjidhen nga deputetët e Kuvendit të Kosovës të cilët mbajnë ulëse të rezervuara ose të garantuara për përfaqësuesit e komunitetit serb të Kosovës, dy (2) anëtarë do të zgjidhen nga deputetët e Kuvendit të cilët mbajnë ulëset e rezervuara ose të garantuara për përfaqësuesit e komuniteteve tjera, dhe dy (2) anëtarë do të zgjidhen nga deputetët e Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të fituara gjatë ndarjes së përgjithshme të ulëseve. Në secilin rast, së paku një nga dy anëtarët do të jetë gjyqtar i verifikuar nga KPGjP. Dy (2) anëtarë ndërkombëtarë, ku njëri prej të cilëve duhet të jetë gjyqtar, do të përzgjidhen nga PCN-ja sipas propozimit të MEPSM-së.

4.2.3 Të gjithë anëtarët e KGjK-së duhet të posedojnë kualifikime relevante profesionale dhe ekspertizë të nevojshme për punën e KGjK-së.

4.3 Kandidatët për pozita gjyqësore të cilat janë të rezervuara për pjesëtarët e komuniteteve joshumicë në Kosovë, mund të propozohen për emërim, vetëm nga i tërë KGjK, nga shumica e anëtarëve të KGjK-së të zgjedhur nga deputetët e Kuvendit të cilët zënë ulëse të rezervuara ose të garantuara për pjesëtarët e komuniteteve joshumicë në Kosovë. Nëse ky grup i anëtarëve të KGjK-së nuk e propozon kandidatin për këtë pozitë pas dy seancave të njëpasnjëshme të KGjK-së, atëherë të gjithë anëtarët e KGjK-së do të kenë të drejtën e propozimit të kandidatin për këto pozita gjyqësore. Kandidatët do të zgjidhen nga kandidatët e kualifikuar të cilët i plotësojnë të gjitha kriteret e parashikuara me ligj.

4.4 Kandidatët për pozitat gjyqësore për gjykatat themelore nën kompetencën e të cilave hyjnë ekskluzivisht, territori i një apo më shumë komunave ku shumica e popullsisë i takon komunitetit serb të Kosovës, mund të propozohen për emërim vetëm nga i tërë KGjK, nga dy anëtarët e KGjK-së të zgjedhur nga deputetët e Kuvendit të cilët mbajnë ulëse të rezervuara ose të garantuara për komunitetin serb në Kosovës të cilët veprojnë bashkërisht në mënyrë unanime. Nëse këta dy anëtarë nuk propozojnë kandidatë për këto pozita gjatë dy seancave të njëpasnjëshme të KGjK-së, atëherë të gjithë anëtarët e KGjK-së do ta kenë të drejtën e propozimit të kandidatëve. Kandidatët do të zgjidhen nga kandidatët e kualifikuar të cilët i plotësojnë të gjitha kriteret e parashikuara me ligj.

4.5 Asnjë gjyqtar, nuk mund të shkarkohet ose transferohet kundër dëshirës së tij / saj në një pozitë tjetër, përveç me propozimin e KGjK-së dhe kur këtë e parasheh Kushtetuta dhe ligji. Gjyqtari i pakënaqur me një vendim të tillë, gëzon të drejtën e ankesës para Gjykatës Supreme.

ANEKSI V TRASHËGIMIA FETARE DHE KULTURORE

Neni 1   Emri, Organizimi i Brendshëm dhe Prona e Kishës Ortodokse Serbe

1.1 Kishës Ortodokse Serbe (KOS) në Kosovë do t'i mundësohet mbrojtja dhe gëzimi i të drejtave, privilegjeve dhe imuniteteve të veta, ashtu siç parashikohet me këtë Aneks. Ushtrimi i këtyre të drejtave, privilegjeve dhe imuniteteve bartë me vete edhe detyra dhe përgjegjësi për të vepruar në pajtim me ligjet e Kosovës, dhe për të mos shkelur të drejtat e të tjerëve.

1.2 Kosova do ta njeh Kishën Ortodokse Serbe në Kosovës, duke përfshirë manastiret, kishat dhe objektet tjera që shfrytëzohen për qëllime fetare si pjesë integrale e Kishës Ortodokse Serbe me seli në Beograd.

1.3 Kosova do ta respektojë emrin edhe organizimin e brendshëm të Kishës Ortodokse serbe, përfshirë hierarkinë dhe aktivitetet e saj.

1.4 Kosova garanton që prona e luajtshme dhe e paluajtshme si dhe asetet tjera të Kishës Ortodokse Serbe, do të jenë të paprekshme dhe nuk do t'i nënshtrohen eksproprijimit.

1.5 Kisha Ortodokse Serbe në Kosovë do të ketë liri të plotë veprimi në menaxhimin e pronës së vet dhe qasjes në objektet e veta. Autoritetet e Kosovës do të kenë qasje në objektet të cilat përbëjnë pronën e Republikës së Kishës Ortodokse Serbe, vetëm me pëlqimin e dhënë nga Kisha, në rastet e urdhrit gjyqësor të lëshuar në lidhje me aktivitetet joligjore, ose në rast të rrezikut të drejtpërdrejtë për jetën dhe shëndetin.

Neni 2   Përkrahja Ekonomike dhe Përkrahja Tjetër

2.1 Kisha Ortodokse Serbe në Kosovës do të jetë e lirë të pranojë donacione dhe të përfitojë nga përkrahja tjetër nga çdo institucion brenda ose jashtë Kosovës. Këto donacione do të jepen në mënyrë plotësisht transparente.

2.2 Kosova do t'i ofrojë Kishës Ortodokse Serbe privilegje doganore dhe tatimore, krahas atyre privilegjeve të cilat i gëzojnë të gjitha fetë në Kosovës, për aktivitetet ekonomike të Kishës që janë specifike për vetë-qëndrueshmërinë financiare, siç janë, të qëndisurat dhe veshjet fetare, qirinjtë, pikturimi i ikonave, punimet e drurit dhe zdrukthëtarisë, verërat, konjak, mjalti dhe produktet tjera të bletës. Këto privilegje do të përfshijnë, importimin dhe blerjen e produkteve relevante, materialeve, makinerisë dhe veglave; dhe eksportimin e produkteve të cilat rezultojnë nga aktivitetet e lartpërmendura.

Neni 3   Siguria për Objektet Fetare dhe Kulturore

3.1 Kishës Ortodokse Serbe, manastireve, kishave dhe objekteve tjera fetare dhe kulturore saj të rëndësisë së veçantë për komunitetin serb të Kosovës, do t'i ofrohet siguria e nevojshme.

3.1.1 Përgjegjësia kryesore për të siguruar sigurinë e trashëgimisë fetare dhe kulturore të Kosovës, do të bie mbi organet kosovare të zbatimit të ligjit, e në veçanti Shërbimin Policor të Kosovës (ShPK). Mbrojtja e objekteve fetare dhe kulturore Serbe do të jetë detyrë e veçantë operationale e ShPK. Misioni i sundimit të ligjit të EPSM, në konsultim me Praninë Ushtarake Ndërkombëtare (PUN), do ta mbikëqyrë, mentoroj do këshillojë ShPK në zbatimin e kësaj detyre.

3.1.2 Në periudhën kalimtare menjëherë pas Marrëveshjes, PUN do të ofrojë sigurinë për manastirin e Graçanicës, Deviçit, Zoçishtit, Arkangjelit të Shenjtë, Budisavcit, Gorioçit, Deçanit, Patrikanës së Pejës dhe monumentit memorial të Gazimestanit. Ofrimi i sigurisë për këto objekte do të vazhdojë deri atëherë kur PUN, pas konsultimeve me PCN-në dhe misionin e MEPSM-së, të vendosë se janë plotësuar kushtet për bartjen e këtyre përgjegjësive tek ShPK.

3.1.3 Për shkallën dhe kohëzgjatjen e masave specifike për ofrimin e sigurisë fizike për këto objekte, nga ana e PUN-së, do të merren parasysh, në mes tjerash i) vlerësimi i sigurisë i kryer nga PUN; ii) këshillat e pranuar nga Këshilli Zbatues dhe Mbikëqyrës (KZM), dhe në pajtim me nenin 5 të këtij Aneksi.

3.1.4 KZM ka për qëllim ndërtimin e nivelit më të lartë të besimit dhe besueshmërisë dhe do të punoj drejt normalizimit të gjendjes së sigurisë përreth këtyre objekteve. Kapacitetet e ShPK-së do të zgjerohen sa më shpejtë që është e mundur me qëllim që PUM të ketë mundësi të lirohet nga këto detyra jo-ushtarake.

3.2 Kosova do të garantojë lirinë e lëvizjes për klerin dhe anëtarët e Kishës Ortodokse Serbe brenda Kosovës dhe do të ofrojë aranzhime të nevojshme sigurie për këtë lëvizje, sipas nevojës.

Neni 4   Zonat e Mbrojtura

4.1 Një numër i zgjedhur i manastireve, kishave, dhe objekteve tjera fetare të Kishës Ortodokse Serbe, si dhe objektet historike dhe kulturore të rëndësisë së veçantë për komunitetin serb të Kosovës, do të gëzojnë mbrojtje të veçantë përmes përcaktimit të “Zonave të Mbrojtura”. Objektivat e zonave mbrojtëse janë: të sigurohet një ekzistim dhe funksionim paqësor i objekteve të mbrojtura; të ruhet mjedisi historik, kulturor dhe natyral, duke përfshirë mënyrën e jetës monastike të klerit; dhe të parandalohet zhvillimet negative përreth tyre, duke siguruar kushtet më të mira të mundshme për zhvillim harmonik dhe të qëndrueshëm të komuniteteve të cilat banojnë në hapësirat përreth këtyre objekteve. Gëzimi i të drejtave pronësore në zonat e mbrojtura mund të kufizohet në mënyrën si në vijim:

4.1.1 Çdo aktivitet i ri nga fushat si në vijim do të ndalohet:

- a) Ndërtimi ose zhvillimi industrial, sikur: eksploatimi i resurseve minerale; ndërtimi i centraleve për prodhimin e energjisë ose rrjetit të energjisë elektrike, furrave dhe fabrikave.

b) Ndërtimi ose zhvillimi i objekteve, siç janë: strukturat ose godinat më të gjata se manastiri / kisha / monamenti nën mbrojtje; përdorimi i materialeve të rrezikshme në çdo ndërtim të ri (duke përfshirë objektet banesore): rrugë tranzite, pompa të benzinës dhe qendra të riparimit të automjeteve; supermarkete; klube nate.

c) Ndërtim ose zhvillim publik që shkakton zhveshjen e pyjeve në zonat rurale.

4.1.2 Kur rrethanat e kërkojnë, mund të kufizohet çdo aktivitet nga këto fusha. Para kryerjes së aktiviteteve nga fushat si në vijim, komuna përkatëse duhet të konsultohet me KOS ose me komunitetin serb:

a) Ndërtimet ose zhvillimet komerciale, siç janë: ndërtimi i rrugëve, ndërtimi i depove, punëtorive, dyqaneve, restoranteve, lokaleve të natës, kafiterive, kiosqeve dhe shtandeve të ushqimit, dhe çdo ndërtim më i madh nëpër rajonet rurale;

b) Tubimet publike, rekreative dhe zbavitëse;

c) Urbanizimi i tokës bujqësore.

4.1.3 Kosova do të sigurojë që planet hapësinore për rajonet brenda zonave të mbrojtura të jenë në pajtim me kufizimet e përcaktuara në 4.1.1 dhe 4.1.2

4.1.4 Zonat e mbrojtura për lokacionet si në vijim do të përcaktohen me hartat e bashkëngjitura:

Manastiri i Deçanit, Deçan²
 Patrikana e Pejës, Pejë
 Manastiri i Graçanicës, Prishtinë
 Kisha e Shpalljes së Virgjëreshës, Lipjan
 Manastiri i Deviçit, Skenderaj
 Manastiri i Goriqit, Istog
 Manastiri i Budisavcit, Klinë
 Manastiri i Sokolicës, Zveçan³
 Manastiri i Draganacit, Gjilan
 Manastiri i Arkangjelit të Shenjtë, Prizren
 Manastiri i Banjskës, Zveçan
 Manastiri i Zoçishtës, Zoçishtë, Rahovec
 Fshati Hoqë e Madhe, Rahovec
 Manastiri Duboki Potok, Zubin Potok
 Kisha e Shën Gjergjit, Gornjasellë, Prizren
 Manastiri i Soçanicës, Leposaviq
 Kisha e Hermitëve, Uljaricë, Klinë
 Monumenti memorial i Gazimestanit, Obiliq⁴

² Zona e mbrojtur për Manastirin e Deçanit është identike me “Zonat e veçanta” të përcaktuara me Vendimin Ekzekutiv të UNMIK-ut 2005/5 të 25 prillit 2005 dhe me vendimet ekzekutive pasardhëse.

³ Kjo zonë e mbrojtur përfshinë Kompleksin Memorial të Isa Boletinit

Kështjella Mesjetare e Zveçanit, Zveçan
 Qyteti Mesjetar i Novobërdës, Novobërdës
 Ura Mesjetare e Vojnoviqëve, Vushtrri
 Vetmia e Petrit të Shenjtë, Korishë, Prizren

4.1.5 Zona e mbrojtur për objektet si në vijim do të përkufizohet në 100 metra hapësirë rreth perimetrit të tyre:

Manastiri i Premtit të Shenjtë, Leposaviq
 Manastiri i Shëruesve të Shenjtë, Leposaviq
 Manastiri i Virgjëreshës së Shenjtë të Hvosnos, Skenderaj
 Manastiri i Markut të Shenjtë, Korishë, Prizren
 Manastiri i Treshit të Shenjtë, Mushtisht, Suharekë
 Kisha e Virgjëreshës së Shenjtë, Sredskë, Prizren
 Manastiri i Uroshit të Shenjtë, Nerodime, Ferizaj
 Manastiri i Binaçit, Buzovik, Viti

4.1.6 Zona e mbrojtur për objektet si në vijim do të përkufizohet në 50 metra hapësirë rreth perimetrit të tyre:

Manastiri i Dollacit, Klinë
 Kisha e Shën Nikollës, Gjurakoc, Istog
 Kisha e Virgjëreshës së Shenjtë në Hodegetri, Mushtitsht, Suharekë
 Kisha e Nikollës së Shenjtë, Shtërpçë
 Kisha e Teodorit të Shenjtë, Biti e Poshtme, Shtërpçë
 Kisha e Nikollës së Shenjtë, Gotovushë, Shtërpçë
 Kisha e Virgjëreshës së Shenjtë, Gotovushë, Shtërpçë
 Kisha e Shën Gjergjit, Biti e Epërme, Shtërpçë
 Kisha e Nikollës së Shentjës, Mushnikovë, Prizren
 Kisha e Nikollës së Shentjës, Bogoshevc, Prizren
 Kisha e Nikollës së Shentjës, Draçiq, Prizren
 Kisha e Nikollës së Shentjës, Sredskë, Prizren
 Kisha e Apostujve të Shenjtë (ose Premtit të Shenjtë), Mushnikovë, Prizren
 Kisha e Shën Gjergjit, Serdskë, Prizren

4.1.7 Zona e mbrojtur për Qendrën Historike të Prizrenit do të përcaktohet nga organet komunale të Prizrenit në bashkëpunim me KZM dhe do të përfshijë objektet e Kishës Ortodokse, objektet otomane, katolike, laike dhe objektet tjera të rëndësisë së veçantë historike dhe kulturore. Objektet kulturore dhe fetare serbe si në vijim, do të përshihen në zonë të mbrojtur: Kisha e Virgjëreshës së Shenjtë e Levishës; lagja e vjetër “mëhalla Marash”; Kisha e Shpëtimtarit të Shenjtë; Shkolla Ortodokse për Priftërinj e Kirilit dhe Metodit të Shenjtë; dhe Rezidenca Episkopike me Kishën e Shën Gjergjit.

4.2 Fshati Hoqë e Madhe, do ta ketë të drejtën, që në konsultim me komunën e Rahovecit, të ushtrojë autorizime të kufizuara në aktivitetet nga fusha e mbrojtjes dhe promovimit të trashëgimisë fetare dhe kulturore, dhe nga fusha e planifikimit rural në

---

⁴ Rekomandohet që Tyrbja e Bajraktarit të përfshihet nën zonën e njëjtë të mbrojtur, që kjo e fundit më vonë të zgjerohet në mënyrë të përshtatshme, ose nën zonë të veçantë të mbrojtur të themelohet për këtë monument. Gjithashtu rekomandohet që të krijohet zonë e mbrojtur edhe për mauzoleun e Sulltan Muratit.

lidhje me zonat e mbrojtura, dhe në pajtim me nenin 5.2 të Rregullores së UNMIK-ut 2000 / 45 për vetëqeverisjen e komunave të Kosovës. Këshilli zbatues dhe mbikëqyrës (KZM) do t'i lehtësojë këto konsultime në pajtim me nenin 5.4 të këtij Aneksi.

Neni 5 Këshilli Zbatues dhe Mbikëqyrës

5.1 Këshilli zbatues dhe mbikëqyrës (KZM) do të themelohet, dhe do të takohet rregullisht për të mbikëqyrur dhe lehtësuar zbatimin e dispozitave të kësaj Marrëveshjeje, që kanë të bëjë me mbrojtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore serbe në Kosovë.

5.2 KZM do të kryesohet nga një zyrtar i lartë ndërkombëtare i cili do të caktohet nga Përfaqësuesi Civil Ndërkombëtar (PCN) i Kosovës.

5.3 Përveç kryesuesit, KZM do t'i ketë shtatë (7) anëtarë tjerë. Përfaqësuesit e institucioneve si në vijim, do të shërbejnë në KZM: Ministria e Kulturës e Kosovës, Institucioni për Mbrojtjen e Monumenteve në Prishtinë, Kisha Ortodokse Serbe, Instituti për Mbrojtjen e Monumenteve në Leposaviq, OSBE-ja, Këshilli i Evropës, dhe UNESCO.

5.4 KZM, do të:

- a) Këshillojë dhe paraqesë rekomandime për PCN-në lidhur me zbatimin e dispozitave të Marrëveshjes e që kanë të bëjnë me mbrojtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore serbe në Kosovë;
- b) Mbikëqyrë përkufizimin e zonave të mbrojtura në terren dhe zbatimin e tyre;
- c) Rekomandon ndryshimet në kufijtë administrativ të zonave të mbrojtura dhe aplikimin e kufizimeve atëherë kur këto arsyetohen nga rrethanat;
- d) Ndërmjetësojë zgjidhjen e kontesteve midis Kishës Ortodokse Serbe dhe autoriteteve qendrore dhe lokale të Kosovës, në lidhje me zbatimin e dispozitave të këtij Aneksi;
- e) Rekomandojë PCN-së masat për korrigjimin e mangësive të mundshme në zbatimin e dispozitave të Marrëveshjes, që kanë të bëjnë me mbrojtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore serbe në Kosovë;
- f) Këshillojë organet e Kosovës për zbatimin e ligjit, Praninë Ushtarake Ndërkombëtare dhe misionin e EPSM-së lidhur me çështje e sigurisë të cilat ndikojnë në objektet e trashëgimisë fetare dhe kulturore.

5.5 KZM do të mbështetet nga sekretariati i cili do të jetë përgjegjës për monitorimin e përditshëm të zbatimit të këtij Aneksi, dhe do të përbëhet nga personeli ndërkombëtar dhe vendor të cilët i raportojnë drejtpërsëdrejti kryesuesit.

5.6 Autoritetet e Kosovës dhe Serbisë do të veprojnë në përputhje me mekanizmin e tanishëm të restaurimit të objekteve të Kishës Ortodokse Serbe, me Komisionin për Zbatim të Rindërtimit, ose me pasardhësin e tij.

5.7 KZM do të punojë ngushtë me Komisionin për zbatimin e rindërtimit, ose me pasardhësin e tij, në çështjet e ruajtjes dhe rindërtimit të trashëgimisë fetare dhe kulturore serbe.

Neni 6   Kthimi i Artefakteve Arkeologjike dhe Etnologjike

6.1 Republika e Serbisë brenda 120 ditëve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, do t'i kthejë artefaktet arkeologjike dhe etnologjike të cilat janë marrë hua nga muzetë e Kosovës për ekspozim të përkohshëm në Beograd gjatë viteve 1998-1999.

ANEKSI VI

BORXHI NDËRKOMBËTAR

Neni 1   Dispozitat e Përgjithshme

1.1 Kosova do të merr përsipër pjesën e vet të borxhit ndërkombëtar të Republikës së Serbisë. Borxhi ndërkombëtar i cili do të ndahet përfshin ndër të tjera, borxhin ndaj Bankës Botërore, dhe kreditorëve të klubit të Parisit dhe klubit të Londrës. Pjesa e Kosovës do të përcaktohet përmes negociatave, në mes Kosovës dhe Republikës së Serbisë duke pasur parasysh parimet e caktimit të borxhit sovran në rast të suksesionit të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë, në marrëveshje me kreditorët relevantë.

Neni 2   Obligimet e Servisimit të Borxhit

2.1. Përderisa borxhi nuk është barazuar plotësisht dhe nuk është rindarë në marrëveshje me kreditorët, Republika e Serbisë në pajtim me përgjegjësitë e veta si huamarrëse / garantuese sovran do të sigurojë vazhdimësinë e servisimit të borxhit. Kosova do t'i kompensojë Republikës së Serbisë pjesën e caktuar në mënyrë të rregullt për Kosovën, të borxhit të servisimit të cilin Republika e Serbisë e ka paguar në pritje të kompletimit të procesit të përmbushjes së borxhit.

Neni 3   Arbitrimi

3.1. Nëse, brenda një viti pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, Kosova dhe Republika e Serbisë nuk janë pajtuar për barazimin dhe alokimin e borxheve, pas konsultimit me palët, Grupi Drejtues Ndërkombëtar do të emërojë një arbitër ndërkombëtar për ndarjen e borxhit ndërkombëtar të Republikës së Serbisë në mes të Republikës së Serbisë dhe Kosovës, në atë pjesë të borxhit ndërkombëtar për të cilin nuk është arritur ujdë nga palët, në marrëveshje me kreditorët relevantë.

3.2. Caktimi i borxhit nga arbitri do të jetë i përvokueshëm dhe do të vendos se cilat borxhe do t'i transferohen Kosovës.

ANEKSI VII PRONA DHE ARKIVI

Neni 1   Ndërmarrjet Publike

1.1. Të drejtat e pronësisë në ndërmarrjet publike (NP) dhe obligimet e ndërlidhura, duke përfshirë, por jo kufizuar në, detyrimet para korporatizimit, do t'i transferohen Kosovës. Të drejtat e pronësisë dhe obligimet e ndërlidhura të NP-ve të cilat ofrojnë shërbime vetëm në ndonjë komunë specifike apo në numër të kufizuar të komunave, posaçërisht në fushat e ujërave të zeza, ujitjes dhe ngrohjes do t'i transferohen asaj komune ose komunave përkatëse.⁵

1.2. Pavarësisht nga këto të drejta pronësore, organet kompetente të Kosovës marrin masa të duhura për implementimin e parimeve të Bashkimit Evropian për qeverisjen dhe liberalizimin e korporatave. Masat e theksuara më lart do të përjashtojnë posaçërisht rikthimin e Statusit të NP-ve të inkorporuara si Kompani të Pavarura Aksionare dhe strukturave qeverisëse të korporatës të cilat janë zbatuar brenda tyre.

Neni 2   Ndërmarrjet Shoqërore

2.1. Administrimi i ndërmarrjeve shoqërore (NSH) dhe asetëve të tyre do të ushtrohet nga institucioni pasardhës i Agjencisë Kosovare të Mirëbesimit (AKM), e themeluar me Rregulloren e UNMIK-ut 2006 / xx e ndryshuar me Rregulloren 2001 / 12, e ndryshuar.⁶

⁵ UNMIK-u do të nxjerr një rregullore dhe/apo Urdhëresë Administrative gjatë periudhës tranzitore e cila do të transferojë të drejtat pronësore dhe obligimet e ndërlidhura të ndërmarrjeve shoqërore në Kosovë, dhe do të përcaktojë të drejtat pronësore dhe obligimet e ndërlidhura për NSH-të individuale ndërmjet nivelit qendror dhe komunave të caktuara në përputhje me nenin 1.1. të këtij aneksi. Kjo Rregullore dhe/apo Urdhëresë Administrative hyn në fuqi menjëherë pas periudhës tranzitore.

⁶ UNMIK-u do të nxjerr një rregullore për themelimin e institucionit pasardhës të AKM-së gjatë periudhës tranzitore, e cila do të përfshijë dispozitat nga neni 2 i këtij aneksi dhe parimeve përcjellëse. Kjo Rregullore hyn në fuqi menjëherë pas periudhës tranzitore.

- Prona private do të mbrohet në tërësi sipas parimeve të KEDNJ;
- Procesi i privatizimit i NSH-ve do të vazhdojë të kryhet me transparencë nga institucioni pasardhës i AKM-së, me pjesëmarrjen përkatëse ndërkombëtare;
- Parimi i kompensimit në vend të kthimit fizik do të vazhdojë të zbatohet. Rregullat e detajuara mbi metodën e përcaktimit të kompensimit të tillë do të përfshihen në legjislacionin kosovar, të cilat do të marrin për bazë standardet relevante të KEDNJ-së;
- Procesi i likuidimit të ndërmarrjeve të privatizuara dhe asetëve do të vazhdojë të kryhet me transparencë nga komisionet e pavarura të likuidimit të emëruara nga institucioni pasardhës i AKM-së;
- Përcaktimi përfundimtar i pronësisë dhe shqyrtimi i ankesave do të vazhdojë të kryhet nga mekanizmi i Dhomës së Posaçme pranë Gjykatës Supreme, në përputhshmëri me nenin 3 të këtij aneksi;
- Fondi i mirëbesimit i AKM-së i përbërë nga mjetet e privatizimit apo likuidimit do të ruhet për të përmbushur kërkesat valide të kreditorëve dhe ankesat e pronësisë. Investimi i këtyre fondeve do të vendoset në investime, të graduara investime sipas agjensioneve ndërkombëtare të gradimit;
- Pas skadimit të çdo periudhe kohore për dorëzimin e një kërkesë të tillë dhe pas përmbushjes së të gjithë kreditorëve valid dhe kërkesave të pronësisë – brenda kufijve të fondeve në dispozicion për secilin rast – fondet e mbetura të AKM-së (prona shoqërore dhe mjetet e grumbulluara nga procesi i privatizimit dhe likuidimit të pronës shoqërore) do të transferohen në Qeverinë e Kosovës.

2.2. Për qëllim të monitorimit, posaçërisht të përputhshmërisë me parime e Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (KEDNJ) dhe me legjislacionin përkatës të privatizimit dhe likuidimit të NSH-ve PCN emëron:

- a. Tre (3) anëtarë ndërkombëtarë të bordit të drejtorëve të institucionit pasardhës i AKM-së;
- b. Drejtorin e Sekretariatit Ekzekutiv të Bordit të drejtorëve të institucionit pasardhës të AKM-së;
- c. Një (1) anëtar nga secili komision i likuidimit.

2.3. Anëtarët ndërkombëtarë të bordit të drejtorëve kanë kompetenca, që në veprim të përbashkët dhe unanimisht, të pezullojnë vendimin e institucionit pasardhës të AKM-së nëse ata gjejnë se një vendim i tillë është në kundërshtim me parimet e KEDNJ-së dhe Protokolleve saj dhe ligjit të aplikueshëm, dhe të referojnë çështjen në Dhomën e Posaçme pranë Gjykatës Supreme për të marrë vendim. Dhoma e Posaçme për raste të tilla vendosë me urgjencë.

2.4. Çdo pagesë individuale nga mjetet e privatizimit dhe likuidimit të grumbulluara në Fonde të mirëbesimit, kërkon pajtimin e anëtarëve ndërkombëtarë të bordit të drejtorëve, të cilët veprojnë bashkërisht dhe unanimisht, përveç nëse Dhoma e Posaçme tashmë ka lëshuar vendim për pagesat që duhet bërë.

2.5 Dy donatorët më të mëdhenj ndërkombëtarë të institucionit pasardhës të AKM-së kanë të drejtë të marrin pjesë në takimet e bordit të drejtorëve të institucionit pasardhës të AKM-së në cilësinë e vëzhguesve.

Neni 3   Procesi i Shqyrtimit të Kërkesave në AKM

3.1. Caktimi përfundimtarë i pronësisë dhe shqyrtimi i kërkesave do të vazhdoj të bëhet nga Dhoma e Posaçme në Gjykatën Supreme e themeluar për këtë qëllim me Rregulloren e UNMIK-ut 2003 / 13.

3.2. Do të jenë pesë kolegje të specializuara në Dhomën e Posaçme, për të shqyrtuar fushat e kompetencave si në vijim: (i) kërkesat mbi privatizimin; (ii) kërkesat mbi listat e punëtorëve; (iii) kërkesat mbi pronësinë e përgjithshme dhe kreditorë; (iv) kërkesat mbi likuidimin; (v) kërkesat e riorganizimit të ndërmarrjes. Secili kolegji i specializuar përbëhet nga dy (2) gjyqtarë ndërkombëtar dhe një gjyqtar kosovar.

3.3. Pranë Dhomës së Posaçme do të ekzistojë kolegji i apelit për shqyrtimin e vendimeve të Dhomës së Posaçme. Kolegji i apelit përbëhet nga tre (3) gjyqtarë tjerë ndërkombëtarë dhe dy gjyqtarë kosovar.

Neni 4 Agjensioni Kosovar i Pronës (AKP)

4.1. Rregullorja e UNMIK-ut 2006 / 10, e ndryshuar me Rregulloren e UNMIK-ut 2006 / 50 për Shqyrtimin e Kërkesave të Pronës së Paluajtshme Private, duke përfshirë pronën bujqësore dhe komerciale, vazhdon të jetë në fuqi dhe zbatohet në përputhshmëri me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje. Shqyrtimi i rasteve pronësore do të finalizohet deri më 31 dhjetor 2007, me qëllim kompletimin e zbatimit të vendimeve jo më vonë se 31 dhjetor 2008.

4.2. Postet në vijim do të plotësohen nga përfaqësuesit ndërkombëtarë sipas emërimit nga PCN:

- a. Tre (3) anëtarë ndërkombëtarë të Bordit Mbikëqyrës, përfshirë edhe kryesuesin e tij;
- b. Drejtori i Sekretariatit Ekzekutiv;
- c. Dy (2) anëtarë ndërkombëtarë të Komisionit për Shqyrtimin e Ankesave, përfshirë edhe kryesuesin e tij;
- d. Dy (2) gjyqtarë ndërkombëtar, në përputhshmëri me nenin 5 të këtij aneksi

Neni 5 Procesi i Shqyrtimit të Ankesave në AKP

5.1. Ankesat kundër vendimeve të Komisionit për Shqyrtimin e Ankesave të AKP-së vendosen nga kolegjet prej tre gjyqtarëve në Gjykatën Supreme të përbëra prej dy (2) gjyqtarëve ndërkombëtar dhe një (1) gjyqtari vendor.

5.2. Kosova zbaton masa shtesë, në konsultim me PCN-në, për të siguruar që procesi i shqyrtimit për kthimin / kompensimin e kërkesave pronësore është efikas dhe vendimet zbatohen në mënyrë efektive.

Neni 6 Restituimi i Pronës

6.1. Kosova gjithashtu adreson çështjet e kthimit të pronës, përfshirë edhe ato që kanë të bëjnë me Kishën Ortodokse Serbe, si çështje me prioritet. Kosova do të themeloj mekanizma të pavarur për formulimin e politikave, kornizave legjislative dhe institucionale për adresimin e çështjeve të kthimit të pronës. Përfaqësuesit e komunitetit ndërkombëtar ftohen për të marrë pjesë në mekanizma të tillë, të cilët përfshijnë përfaqësues të komuniteteve joshumicë.

Neni 7 Arkivi

7.1. Arkivi, duke përfshirë regjistrat kadastral dhe dokumentet e lidhura me Kosovën dhe banorët e saj të cilat janë zhvendosur nga Kosova, do të kthehen në Kosovë. Pjesët e Arkivit Shtetëror të Republikës së Serbisë, të nevojshme për administrim normal të

Kosovës do të transferohen në Kosovë sipas parimit të rëndësisë funksionale, pavarësisht se ku ka qenë apo është i vendosur arkivi.

7.2. Republika e Serbisë do të kthej apo transferoj të gjithë arkivat brenda gjashtë muajve të hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje. Derisa arkivi të jetë kthyer apo transferuar, Republika e Serbisë do të lejojë qasje të lirë, të papenguar dhe efektive në to.

ANEKSI VIII SEKTORI I SIGURISË NË KOSOVË

Neni 1   Siguria në Kosovë

1.1.Përveç aty ku është specifikuar në këtë Marrëveshje, Kosova do të ketë kompetenca mbi zbatimin e ligjit, sigurisë, drejtësisë, sigurisë publike, inteligjencës, organeve civile emergjente dhe kontrollit të kufijve në territorin e saj.

1.2.Institucionet e sigurisë në Kosovë do të operojnë në përputhshmëri me standardet demokratike dhe të drejtat e komuniteteve dhe pjesëtarëve saj, ashtu siç është paraparë në Aneksin II.

1.3.Kosova do të themelojë një komision parlamentar për mbikëqyrje të sektorit të sigurisë në përputhshmëri me këtë Marrëveshje.

1.4.Kosova do të themelojë Këshillin e Sigurisë të Kosovës (KSK), i cili i raporton kryeministrit. KSK zhvillon strategjinë e sigurisë në përputhshmëri me këtë Marrëveshje. Kosova do të hartoj kornizë legjislative mbi komponentët e sektorit të sigurisë në përputhshmëri me këtë Marrëveshje, me dispozita të duhura buxhetore dhe të mbikëqyrjes.

1.5.Në ato fusha të sektorit të sigurisë ku vazhdon përfshirja ndërkombëtare në përputhshmëri me këtë Marrëveshje, Kosova, në bashkëpunim me PCN-në dhe PUN-në, me kohë, do të zhvillojë strategji për transferim të plotë të përgjegjësisë te autoritetet kosovare.

1.6.Procesi i zhvillimit të sektorit të sigurisë në Kosovë do të jetë plotësisht transparent ndaj fqinjëve të Kosovës, dhe Kosova do të themelojë masa të duhura të ndërlidhjes dhe ndërtimit të besimit me homologët e saj rajonal.

1.7.Kosova do të përmbushë standardet e OKB-së, OSBE-së dhe BE-së dhe praktikat në fushën e sigurisë dhe kontrollit të armëve, si dhe marrëveshjet tjera rajonale dhe deklaratat nën fushëveprimin e OSBE-së.

Neni 2   Policia

2.1. Një zinxhir i unifikuar i komandës së shërbimeve policore do të ruhet në gjithë Kosovën.

2.2. Kufijtë e stacioneve policore rajonale do të jenë të njëjta me kufijtë komunal.

2.3. Përbërja etnike e policisë brenda komunës do të reflektoj përbërjen etnike të popullatës në komunë, deri në masën e mundshme.

2.4 Këshillat e përbërë nga përfaqësuesit komunal dhe të policisë duke përfshirë edhe komandantët e stacioneve do të bëhen plotësisht funksional në mënyrë që të lehtësojnë

bashkëpunimin në mes të Shërbimit Policor dhe autoriteteve komunale / udhëheqësve lokal të komunitetit. Këshillat udhëhiqen nga Kryetarët e Komunave.

2.5. Komandantët e Stacioneve Lokale informohen paraprakisht për operacionet nga forcat policore qendrore apo speciale brenda perimetrit të stacioneve policore lokale përveç nëse kërkesat operacionale kërkojnë ndryshe.

2.6. Në komunat me shumicë serbe në Kosovë, komandantët e stacioneve lokale zgjedhën sipas procedurës në vijim: Kuvendi Komunal propozon së paku dy emra për komandant stacioni të cilët i përmbushin kërkesat minimale të profesionit ashtu siç është paraparë në legjislacionin e Kosovës. Ministria e Punëve të Brendshme mund të emëroj një kandidat nga kjo listë brenda 15 ditëve të pranimit të listës. Në rast se asnjëri nga kandidatët nuk pranohen nga ministria, Kuvendi Komunal do të sigurojë listën e dytë me së paku dy kandidatë të ndryshëm për shqyrtim nga ministria, të cilët janë nga radhët ekzistuese të Shërbimit Policor të Kosovës dhe të cilët përmbushin të gjitha kërkesat minimale të profesionit ashtu siç kërkohet nga legjislacioni i Kosovës. Ministria pastaj obligohet që të emëroj një kandidat nga lista e dytë brenda 15 ditëve të pranimit saj.

Neni 3   Kufiri

3.1. Kosova në koordinim me PCN-në dhe PUN-në zhvillon një strategji për mundësimin e dorëzimit e përgjegjësive, me faza, për kontroll të kufijve dhe udhëheqjes së tyre të asociuar dhe integruar në Shërbimin Policor të Kosovës.

3.2. Territori i Kosovës do të definohet nga vija kufitare e Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës brenda Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë ashtu siç kanë qenë këto vija kufitare më 31 dhjetor 1988, përveç ndryshimit të vijës kufitare nga marrëveshja e demarkacionit në mes të Republikës Federative të Jugosllavisë dhe ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë më 23 shkurt 2001.⁷

3.3. Kosova do të angazhohet me ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë për themelimin e një komisioni të përbashkët teknik brenda 120 ditëve nga hyrja në fuqi e kësaj marrëveshjeje, për të përkufizuar vijën fizike të kufirit dhe për adresimin e çështjeve tjera që dalin nga zbatimi i marrëveshjes së vitit 2001 në mes të Republikës Federative të Jugosllavisë dhe ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë. Puna e komisionit teknik do të përfundojë brenda një viti nga data e themelimit saj. PCN dhe PUN do të përfaqësohen në këtë komision për të lehtësuar diskutimet në mes të dy palëve, ata mund të marrin pjesë në procesin e demarkacionit të kufirit me kërkesë të cilësdo palë.

Neni 4   Shërbimet e Inteligjencës

4.1. Kosova do të themeloj një agjencion vendor të sigurisë për të mbikëqyrur kërcënimet ndaj sigurisë së brendshme në Kosovë, në përputhshmëri me Aneksin IX.

⁷ Në deklaratën e tij të 7 marsit 2001, kryesuesi i Këshillit të Sigurimit, ndër të tjera përmendi: “Këshilli i Sigurimit bën thirrje për nevojën e respektimit të sovranitetit dhe integritetit territorial të ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë. Në këtë kontekst thekson se marrëveshja mbi demarkacionin e kufirit, e nënshkruar në Shkup më 23 shkurt 2001... duhet të respektohet nga të gjithë.”

Ky agjencion do të jetë profesional, apolitik, shumetnik dhe nën mbikëqyrje të Parlamentit dhe administratës civile.

Neni 5 Forca e Sigurisë e Kosovës

5.1 Në Kosovë do të themelohet një Forcë e re e Sigurisë (FSK), e cila do të jetë profesionale dhe shumetnike. Ajo nuk do të krijojë një barrë të panevojshme financiare për resurset e Kosovës. Qeveria do të themeloj një organizatë civile për të siguruar një kontroll civil mbi FSK-në, në përputhshmëri me anekset IX dhe XI.

5.2. FSK do të jetë e armatosur lehtë dhe nuk do të posedojë armë të rënda si, tanke, artileri të rëndë apo kapacitet ajror ofanziv. FSK do të përbëhet prej jo më tepër se 2500 pjesëtarëve aktiv dhe 800 pjesëtarëve rezervë.

5.3 Ndryshimet ndaj kufizimeve të përcaktuara në nenin 5.2 të këtij aneksi do të përcaktohen nga PUN, në koordinim me PCN-në. Një shqyrtim i plotë i këtyre kufizimeve do të bëhet jo më herët se 5 vite nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje.

5.4. Fillimisht, FSK do të jetë kryesisht përgjegjëse për përgjigjen ndaj krizave, asgjësimin e mjeteve eksplozive dhe mbrojtjen civile. Gjithashtu, FSK do të dizajnohet dhe përgatitet për përmbushjen e funksioneve tjera të sigurisë, të cilat nuk janë të përshtatshme për policinë apo organizatat tjera të zbatimit të ligjit. PUN në koordinim me PCN-në do të themelojnë një proces të standardizuar të monitorimit me qëllim të përcaktimit se kur do të autorizojnë FSK-në për angazhim në këto funksione të sigurisë.

5.5. Pjesëtarët e FSK-së do të rekrutohen nga e gjithë shoqëria. Një procedurë formale e përzgjedhjes do të zhvillohet nga Kosova së bashku me PUN-në. Rekrutimi do të filloj menjëherë pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje në mënyrë që të sigurohen aftësitë fillestare operacionale brenda një viti të hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje.

5.6. Pajisja e FSK-së do të jetë një përpjekje e përbashkët në mes të Kosovës dhe komunitetit ndërkombëtar, pasi të jenë siguruar fondet dhe burimet. Kosova do të bëjë të njohura për PUN-në të gjitha burimet dhe fondet dhe pajisjet e siguruar për FSK-në nga jashtë.

Neni 6 Trupat Mbrojtëse të Kosovës (TMK)

6.1. TMK-ja do të shpërbëhet. PUN, në konsultim me PCN-në dhe Kosovën, do të ushtrojë mbikëqyrje ekzekutive të TMK-së, dhe do të vendosë rreth kohës së shpërbërjes së saj. Shpërbërja do të bëhet brenda një viti të hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje. Bashkësia ndërkombëtare do të zhvilloj një proces për demobilizimin dhe i ri-integrimin e këtyre pjesëtarëve të TMK-së që do të pensionohen.

Neni 7   Kontrolli i Hapësirës Ajrore

7.1. Kosova do të ketë pronësi, përgjegjësi dhe llogaridhënie të plotë për hapësirën e saj ajrore. Kosova do të themeloj Autoritetin Civil të Aviacionit (ACA) për të rregulluar veprimtarinë e Aviacionit Civil në Kosovë, dhe PUN do të ketë të drejtë të rivendosë kontroll ushtarak ndaj hapësirës ajrore, ashtu siç është paraparë në nenin 2 të Aneksin XI. ACA gjithashtu do të caktoj një kompani për shërbimet e navigacionit ajror.

ANEKSI IX PËRFAQËSUESI CIVIL NDËRKOMBËTAR

Neni 1   Objektivat

1.1 Kosova do të jetë përgjegjëse për menaxhimin e çështjeve të veta, bazuar në parimet demokratike të sundimit të ligjit, përgjegjshmërinë e qeverisë dhe mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut, të drejtave të pjesëtarëve të të gjitha komuniteteve dhe mirëqenien e përgjithshme të qytetarëve saj. Duke kuptuar se për përmbushjen e përgjegjësi që i janë caktuar Kosovës sipas kësaj marrëveshjeje lipset të zhvillohen një varg veprimtarish të ndërlikuara dhe të rënda, një Përfaqësues Civil Ndërkombëtar (PCN) do ta mbikëqyrë zbatimin e kësaj marrëveshjeje dhe do t'i mbështesë përpjekjet relevante të autoriteteve të Kosovës.

Neni 2   Mandati dhe Autoriteti i Përfaqësuesit Civil Ndërkombëtar

2.1 Sa i përket mbikëqyrjes së përgjithshme të zbatimit të kësaj marrëveshjeje, PCN-ja:

- a. do të jetë autoriteti final në Kosovë sa i përket interpretimit të aspekteve civile të kësaj marrëveshjeje;
- b. do ta sigurojë zbatimin efektiv të kësaj marrëveshjeje nëpërmjet ekzekutimit të detyrave specifike që i janë caktuar PCN-së në pjesët e tjera të kësaj marrëveshjeje;
- c. do të ndërmarrë masa korrigjuese për ta përmirësuar, sipas nevojës, çdo veprim që ndërmerret nga autoritetet e Kosovës, që PCN-ja konsideron se përbën shkelje të kësaj marrëveshjeje, se e rrezikon seriozisht sundimin e ligjit apo se, në ndonjë mënyrë tjetër, bie ndesh me kushtet dhe frymën e kësaj marrëveshjeje. Masat e tilla korrigjuese mund të përfshijnë, por nuk kufizohen me anulimin e ligjeve apo vendimeve që miratohen nga autoritetet e Kosovës;
- d. në rastet e dështimeve serioze apo të vazhdueshme në vënien në jetë të thelbit apo frymës së kësaj marrëveshjeje dhe / apo në rast të pengesave serioze në punën e PCN-së dhe / ose MEPSM-së, PCN-ja do ta ketë autoritetin ta sanksionojë apo largojë nga detyra çdo zyrtar publik apo të ndërmarrë masa të tjera, sipas nevojës, për ta siguruar respektimin e plotë të kësaj marrëveshjeje;
- e. do ta mbikëqyrë, nëpërmjet zyrës së tij / saj apo nëpërmjet krijimit të mekanizmave të duhur raportues nga akterët dhe organizatat e tjera ndërkombëtare që mund të jenë të pranishme në Kosovë, implementimin e të gjitha aspekteve civile të kësaj marrëveshjeje.

2.2 Krahas autoritetit të tij / saj për të emëruar, siç është përcaktuar në pjesët e tjera të kësaj marrëveshjeje, PCN-ja do ta ketë autoritetin e emërimit të drejtpërdrejtë apo dhënies së pëlqimit për emërimin e posteve si vijon:

- a. Auditori i Përgjithshëm do të jetë ndërkombëtar që do të emërohet nga PCN-ja.
- b. Pas skadimit të mandatit të anëtarëve ndërkombëtarë të tanishëm të Bordit të Drejtorëve të Trustit të Kursimeve Pensionale të Kosovës (TKPT), PCN-ja do ta emërojë një përfaqësues ndërkombëtar si anëtar të Bordit të Drejtorëve të TKPT-së.
- c. Gjyqtarët dhe prokurorët ndërkombëtarë do të përzgjidhen nga MEPSM-ja, për emërimin e të cilëve do të lipset, para emërimit të tyre, pëlqimi i PCN-së;
- d. Drejtori Gjeneral i Shërbimit të Doganës, Drejtori i Administratës Tatimore, Drejtori i Thesarit dhe Drejtori Menaxhues i Autoritetit Qendror Bankar të Kosovës (AQBK) do të emërohen nga autoritetet kompetente për emërim, pas marrjes së pëlqimit nga PCN-ja;
- e. Gjatë ushtrimit të autoritetit të tij / saj për emërim, PCN-ja do t'i marrë parasysh kualifikimet profesionale të kandidatëve, reputacionin e integritetit të tyre dhe do ta përcjellë zbatimin rigoroz dhe të paanshëm të ligjit.

2.3 Pushteti dhe kompetencat e PCN-së dhe pushteti dhe kompetencat e PSBE-së do t'i mvishen të njëjtit person. PSBE-ja do t'i ketë këto kompetence në sferën e sundimit të ligjit, përfshirë, në veçanti, gjyqësorin, policinë, doganën dhe shërbimet korrektuese, të cilat do të ushtrohen në emër të tij / saj nga MEPSM-ja, siç parashihet me nenin 12 të kësaj marrëveshjeje, nëpërmjet modaliteteve që do të përcaktohen nga Këshilli i BE-së në përputhje me këtë marrëveshje, PSBE-ja do t'i ketë kompetencat si vijon:

- a. Autoritetin që të sigurojë zhvillimin e hetimeve të duhura ndaj rasteve të krimeve të luftës, terrorizmit, krimit të organizuar, korrupsionit, krimeve ndëretnike, krimeve ekonomike / financiare dhe krimeve të tjera serioze sipas ligjit, përfshirë, kur konsiderohet me vend, nga ana e hetuesve ndërkombëtarë që do të veprojnë së bashku me autoritetet e Kosovës apo në mënyrë të pavarur;
- b. Autoritetin që të sigurojë që ndaj rasteve që janë përshkruar në nenin 2.3 a. të këtij aneksi ndiqen në mënyrë të duhur përfshirë, kur ka nevojë, nga ana e prokurorëve ndërkombëtarë që do të veprojnë së bashku me prokurorët e Kosovës apo në mënyrë të pavarur. Përzgjedhja e rasteve për prokurorë ndërkombëtar do të bazohet në kritere objektive dhe masat mbrojtëse procedurale, siç janë përcaktuar nga Kryesuesi i MEPSM-së. Prokurorët ndërkombëtarë do të shërbejnë sipas legjislacionit të Kosovës;
- c. Autoritetin për të siguruar që rastet e përshkruara në nenin 2.3 a. të këtij aneksi dhe rastet civile që kanë të bëjnë me pronësinë të gjykohen si duhet, përfshirë, nëse ka nevojë, nga ana e gjyqtarëve ndërkombëtarë që do të punojnë në mënyrë të pavarur apo në panele me gjyqtarë të Kosovës në gjykatën përkatëse që ka juridiksion mbi rastin e dhënë. Përzgjedhja e rasteve për gjykim ku përfshihen gjyqtarë ndërkombëtarë do të bazohet në kriteret objektive dhe masat mbrojtëse procedurale, siç janë përcaktuar nga Kryesuesi i MEPSM-së. Gjyqtarët ndërkombëtarë do ta gëzojnë pavarësinë e plotë në kryerjen e detyrave

të tyre gjyqësore dhe do të shërbejnë në sistemin gjyqësor të Kosovës sipas ligjit;

d. Përgjegjësinë për të siguruar që vendimet që merren mbi rastet që janë përshkruar në nenin 2.3 a. të këtij aneksi të zbatohen si duhet dhe sipas ligjit nga autoritetet kompetente të Kosovës;

e. Autoritetin për të marrë përgjegjësi të tjera në mënyrë të pavarur apo nën mbështetjen e autoriteteve kompetente të Kosovës, për ta garantuar ruajtjen dhe promovimin e sundimit të ligjit, rendin publik dhe sigurinë;

f. Në konsultim me PCN-në, autoritetin për t'i kthyer për rishqyrtim apo anuluar vendimet operative që merren nga autoritetet kompetente të Kosovës, sipas nevojës, për ta garantuar ruajtjen dhe promovimin e sundimit të ligjit, rendin publik dhe sigurinë;

g. Autoritetin për të mbikëqyrur, për të mentoruar dhe për të ofruar këshilla në të gjitha sferat që kanë të bëjnë me sundimin e ligjit. Autoritetet e Kosovës duhet t'i lehtësojnë përpjekjet e tilla dhe të ofrojnë qasje të menjëhershme dhe të plotë tek çdo vend, individ, veprimtari, procedim, dokument, apo çështje a ngjarje tjetër në Kosovë;

h. Autoritetin për ta siguruar zbatimin e efektshëm të kësaj marrëveshjeje përmes kryerjes së detyrave që i janë caktuar PSBE-së në pjesët e tjera të kësaj marrëveshjeje;

i. Autoritetin për t'i emëruar anëtarët e personelit të MEPSM-së për t'i kryer detyrat që i janë caktuar MEPSM-së.

2.4 PCN-ja do ta mbikëqyrë zhvillimin e institucioneve civile të Kosovës, përfshirë kontrollin civil mbi institucionet e saja të sigurisë, pa paragjykuar përgjegjësitë e NATO-s dhe të PUN-së në zhvillimin e FSK-së dhe mbikëqyrjen e saj civile, siç parashihet me nenin 13.5 të kësaj marrëveshjeje.

2.5 PCN-ja do ta mbikëqyrë zhvillimin e Agjencisë Vendore të Sigurisë, siç është specifikuar në Aneksin VIII të kësaj marrëveshjeje.

2.6 PCN-ja do ta ketë autoritetin e krijimit të një mekanizimi për rishikimin e kompetencave të tij / saj dhe të PSBE-së, pa paragjykuar privilegjet dhe imunitetet që i gëzon PCN-ja dhe PSBE-ja sipas kësaj marrëveshjeje.

Neni 3 Koordinimi me Akterët Ndërkombëtarë

3.1 Për ta siguruar koherencën dhe efektivitetin në angazhimin ndërkombëtar në Kosovë, PCN-ja do t'i themelojë mekanizmat e duhur për koordinimin e aktiviteteve të të gjithë akterëve ndërkombëtarë. Këta akterë do t'i mbështesin përpjekjet e tilla duke ia ofruar PCN-së informatat relevante për ushtrimin e funksioneve të tij / saj.

3.2 Nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE-ja) kërkohet që edhe më tutje ta zhvillojë misionin e saj në Kosovë, përfshirë një prani gjithëpërfshirëse në terren, në mënyrë që ta mbështesë zhvillimin demokratik të Kosovës dhe punën e PCN-së dhe të zyrës së tij / saj. Aranzhime të veçanta për një mbështetje të tillë nga OSBE-ja do të përcaktohen midis OSBE-së dhe PCN-së.

3.3 Në përputhje me rolin e tij / saj të koordinimit të përgjithshëm përkitazi me mbikëqyrjen e zbatimit të kësaj marrëveshjeje, PCN-ja do ta kryesojë një Komitet për Koordinim që do të përbëhet nga Kryesuesi i Pranisë Ushtarake Ndërkombëtare, Kryesuesin i MEPSM-së, Kryesuesi e Misionit të OSBE-së dhe, nëse ky komision konsideron se është me vend, përfaqësues të organizatave të tjera që do të t'i kontribuojnë zbatimit të kësaj marrëveshjeje.

Neni 4   Struktura / Angazhimi i Stafit në Zyrën e Përfaqësuesit Civil Ndërkombëtar

4.1 PCN-ja do të emërohet nga një Grup Drejtues Ndërkombëtar pas konsultimeve me BE-në. GDN-ja do ta kërkojë miratimin e Këshillit të Sigurimit të OKB-së për këtë emërim. Në GDN do të marrin pjesë: Franca, Gjermania, Italia, Rusia, Britania e Madhe, Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Bashkimi Evropian, Komisioni Evropian dhe NATO-ja.

4.2 PCN-ja do t'i raportojë drejtpërdrejtë Grupit Drejtues Ndërkombëtar dhe do t'i kryesojë takimet e tij. Grupi Drejtues Ndërkombëtar do t'i ofrojë udhëzime PCN-së.

4.3 PCN-së do t'i ofrohet mbështetje nga stafi (Zyra Civile Ndërkombëtare (ZCN-ja)), si ta konsiderojë të nevojshme, për t'i ndihmuar në kryerjen e funksioneve që janë paraparë me këtë marrëveshje.

4.4 PCN-ja ka të drejtë të themelojë çfarëdo pranie në terren që ai / ajo e konsideron të nevojshme për zbatimin e plotë të kësaj marrëveshjeje. PCN-ja do ta themelojë një zyrë në terren në Mitrovicë, e cila do të përqendrohet, në veçanti, në sferat e sigurisë / sundimit të ligjit, të lirisë së lëvizjes / kthimit, të drejtave pronësore / strehimit dhe të zhvillimit ekonomik.

4.5 Sipas ligjeve të Kosovës, PCN-ja, edhe në cilësinë e tij / saj si PSBE, do ta gëzojë, sido që të jetë e nevojshme, kapacitetin ligjor për ushtrimin e plotë të funksioneve të tij / saj, siç parashihet me këtë marrëveshje.

4.6 PCN-së, edhe në cilësinë e tij / saj si PSBE, do t'i caktohen privilegjet dhe imunitetet sa vijon:

a. Kosova do t'ia ofrojë PCN-së dhe PSBE-së dhe objekteve të tij / saj, arkivave dhe pronave të tjera, privilegjet dhe imunitetet e njëjta që i gëzon një mision diplomatik dhe objektet e tij, arkivat dhe pronat e tjera, sipas Konventës së Vjenës për Marrëdhëniet Diplomatike.

b. Kosova do t'ia ofrojë PCN-së, PSBE-së dhe anëtarëve profesionalë të stafit të tij / saj, si dhe familjeve të tyre, privilegjet dhe imunitetet e njëjta që i gëzojnë agjentët

diplomatikë dhe familjet e tyre sipas Konventës së Vjenës për Marrëdhëniet Diplomatike.

c. Kosova do t'ua ofrojë anëtarëve të tjerë të stafit të zyrave të PCN-së dhe PSBE-së dhe familjeve të tyre privilegjet dhe imunitetet e njëjta që i gëzojnë anëtarët e stafit administrativ dhe teknik dhe familjet e tyre sipas Konventës së Vjenës për Marrëdhëniet Diplomatike.

Neni 5   Zvogëlimi dhe Përfundimi i Mandatit të Përfaqësuesit Civil Ndërkombëtar

5.1 Bazuar në rekomandimet e PCN-së, Grupi Drejtues Ndërkombëtar do t'i përcaktojë standardet për shqyrtimin periodik të mandatit të PCN-së dhe do ta zhvillojë një shqyrtim të plotë të kompetencave të PCN-së jo më vonë se dy vjet pas hyrjes së fuqi të kësaj marrëveshjeje, duke synuar ngushtimin gradual të fushëveprimit të kompetencave të PCN-së dhe shpeshhtësisë së intervenimeve të tij / saj.

5.2 Mandati i PCN-së do të skadojë atëherë kur Grupi Drejtues Ndërkombëtar të konstatojë se Kosova i ka përmbushur kushtet e kësaj marrëveshjeje.

Neni 6   Bashkëpunimi

6.1 Autoritetet e Kosovës do të bashkëpunojnë plotësisht me PCN-në, edhe në cilësinë e tij / saj si PSBE, dhe me organizatat dhe akterët e tjerë ndërkombëtarë, me qëllim të zbatimit të suksesshëm të të gjitha aspekteve të kësaj marrëveshjeje. Mosbashkëpunimi nga ana e autoriteteve të Kosovës do të përbëjë shkelje të kushteve të kësaj marrëveshjeje, siç parashihet me nenin 2.1 të këtij aneksi.

6.2 Autoritetet e Kosovës duhet ta mundësojnë asistencën e nevojshme për PCN-në, në cilësinë e tij / saj si PSBE, me qëllim të realizimit të suksesshëm të detyrave të tij / saj, përfshirë, sipas nevojës, ofrimin e mbështetjes logjistike dhe administrative.

SHTOJCA X
MISIONI EVROPIAN PËR POLITIKA TË SIGURISË DHE MBROJTJES
(MEPSM)

Neni 1   Mandati dhe kompetencat

1.1 MEPSM-ja, nën udhëheqjen e Përfaqësuesit Special të Bashkimit Evropian (PSBE-së) do t'i ushtrojë kompetencat e PSBE-së, siç është përcaktuar në nenin 2.3 të Aneksin IX të kësaj marrëveshjeje.

1.2 Kryesuesi i MEPSM-së do ta marrë përsipër menaxhimin e operacioneve të përditshme të misionit.

1.3 MEPSM-së dhe personelit të tij do t'i ofrohen privilegjet dhe imunitetet e njëjta me ato që janë paraparë me nenin 4.6 të Aneksin IX të kësaj marrëveshjeje.

Neni 2   Struktura

2.1 Kryesuesi i MEPSM-së do të caktohet nga Këshilli i Unionit Evropian.

2.2 Kryesuesi i MEPSM-së mund të themelojë çfarëdo pranie që ai / ajo e konsideron të nevojshme, si në nivelin qendror, ashtu edhe në atë lokal, për sigurimin e jetësimit të plotë të elementeve të sundimit të ligjit që parashihen me këtë marrëveshjeje.

2.3 MEPSM-ja do ta ketë një zinxhir të unifikuar komandues.

Neni 3   Bashkëpunimi

3.1 Kosova do t'ia ofrojë MEPSM-së tërë ndihmën e nevojshme për realizimin efikas dhe të efektshëm të detyrave të tij, përfshirë, sipas nevojës, ofrimin e mbështetjes logjistike dhe administrative.

ANEKSI XI PRANIA USHTARAKE NDËRKOMBËTARE

Neni 1   Objektivat

- 1.1 Prania ushtarake ndërkombëtare (PUN-ja) do të jetë përgjegjëse për:
- a. Ofrimin e sigurimit nga rreziqet e jashtme për Kosovën, derisa institucionet e Kosovës të mund ta marrin përgjegjësinë;
  - b. Ofrimin a një mjedisi të sigurt dhe të siguruar gjithandej territorit të Kosovës, në ndërlidhje me PCN-në dhe nën mbështetjen e institucioneve të Kosovës, deri më atë kohë kur institucionet e Kosovës të mund ta marrin përgjegjësinë, nga rasti në rast, për detyrat e sigurisë që kryhen nga PUN-ja;
  - c. Mbikëqyrjen dhe mbështetjen, me ndihmën e të tjerëve, në themelimin dhe trajnimin e Forcës së Sigurisë të Kosovës (FSK-së); kjo do të përfshinte verifikimin e së kaluarës së pjesëtarëve të saj të mundur për ta siguruar profesionalizimin; përpjekjet për ta siguruar përfaqësimin e duhur etnik dhe të drejtën e shqiptimit të sanksioneve për sjelljet e papërshtatshme të pjesëtarëve të FSK-së, në koordinim me PCN-në;
  - d. Verifikimin e përputhshmërisë me aspektet ushtarake të sigurisë të parapara me këtë marrëveshje;
  - e. Mbështetjen dhe koordinimin e afërt të aktiviteteve me PCN-në, si dhe ofrimin e këshillave ushtarake PCN-së;
  - f. Ofrimin e ndihmës dhe këshillave përkitazi me procesin e integritimit në strukturat euroatlantike.
- 1.2 Në suaza të mjeteve dhe aftësive dhe derisa detyrat të mund t'u lihen të tjerëve në kuadër të programeve për të cilat duhen rënë dakord, PUN-ja do t'u ofrojë ndihmë autoriteteve lokale dhe PCN-së në sa vijon:
- a. Reagimin ndaj ekstremistëve të dhunshëm;
  - b. Sigurimin e lirisë së lëvizjes;
  - c. Mundësimin e kthimit të refugjatëve;
  - d. Konfiskimin, ruajtjen dhe shkatërrimin e armëve pa leje;
  - e. Mbrojtjen e lokacioneve të caktuara fetare dhe kulturore;
  - f. Zhvillimin e detyrave të monitorimit të kufijve sipas nevojës; dhe
  - g. Ofrimin e mbështetjes, nga rasti në rast, Bashkësisë ndërkombëtare dhe organizatave kyçe civile zbatuese, në përmbushjen e mandateve të tyre përkatëse.

1.3 PUN-ja do ta mbështesë zhvillimin e strukturave dhe ekspertizës në Kosovë për sigurimin e kontrollit efektiv civil dhe menaxhimin e FSK-së, në veçanti në sferat e zhvillimit strategjik, planifikimit të forcës, menaxhimit të personelit, planifikimit, programimit dhe buxhetimit (PPB-së) dhe ushtrimit të planifikimit dhe prokurimit, në pajtim me nenin 2.4 të Aneksin IX të kësaj marrëveshjeje.

1.4 PUN-ja do ta mbikëqyrë dhe monitoroj FSK-në dhe do të ketë autoritet ekzekutiv mbi të, derisa PUN-ja, në koordinim me PCN-në, të konstatojë se kjo forcë është e vetëqëndrueshme dhe e aftë t'i kryejë detyrat që i janë caktuar në përputhje me standardet ndërkombëtare.

1.5 PUN-ja do të vazhdojë t'i zbatojë praktikat e vëna në funksion të Komisionit të tanishëm të Përbashkët për Implementim me Republikën e Serbisë. Me kalimin e kohës, veprimtaritë e Komisionit të Përbashkët për Implementim do të bëhet pjesë e një Komisioni të Përbashkët Ushtarak të ri që do të përfshijë autoritetet nga Kosova dhe Serbia, në kuadër të të cilit do të trajtohen çështjet ushtarake dhe të sigurisë me interes të përbashkët.

1.6 PUN-ja në koordinim me PCN-në, do t'i përcaktojë masat për krijimin e mirëbesimit midis FSK-së dhe institucioneve të mbrojtjes të Serbisë.

1.7 Në planin afatgjatë, PUN-ja do të mbetet e angazhuar me FSK-në për të ofruar këshilla, nëpërmjet të cilave do të synohet integrimi i mëtejshëm në strukturat euroatlantike të sigurisë dhe përfshirja e elementeve nga kjo forcë e sigurisë në misione me mandat të mandatuara ndërkombëtarisht.

1.8 PUN-ja do t'i zhvillojë operacionet e saja nën autoritetin e Këshillit Veriatlantik dhe do t'i nënshtrohet drejtimit dhe kontrollit politik të tij, nëpërmjet zinxhirit komandues të NATO-s. PUN-ja do ta ketë një zinxhir komandues të unifikuar.

Neni 2   Pushteti dhe kompetencat

2.1 Në përmbushjen e përgjegjësive të PUN-së, kryesuesi i PUN-së do ta ketë autoritetin, pa iu nënshtrohet ndërhyrjeve apo marrjes leje, që të bëjë çfarëdo që ai / ajo e konsideron të nevojshme apo të duhur, përfshirë përdorimin e forcës ushtarake, për ta mbrojtur PUN-në dhe personelin tjetër të caktuar dhe për t'i përmbushur përgjegjësitë e saja. Kryesuesi i PUN-së është autoriteti final në zonë operative sa i përket interpretimit të atyre aspekteve të marrëveshjes që i referohen PUN-së.

2.2 PUN-ja do t'i ketë kompetencat si vijon:

- a. Të drejtën për t'i përmbushur përgjegjësitë e saja ashtu si e konsideron me vend, përfshirë përdorimin e forcës së nevojshme kurdo që kërkohet dhe pa iu nënshtrohet ndonjë sanksionimi, ndërhyrjeve apo nevoje për të marrë leje nga dikush tjetër;
- b. Të drejtën për të ushtruar liri të plotë dhe të papenguar të lëvizjes në tërë territorin e Kosovës, me çdo kusht;

c. Të drejtën për ta rivënë kontrollin e menjëhershëm dhe të plotë ushtarak mbi hapësirën ajrore (apo pjesëve saja), nëse kërkesat ushtarake e diktojnë këtë. Kryesuesi i PUN-së duhet të sigurohet që Autoriteti i Aviacionit i Kosovës të informohet në tërësi për ndonjë vendim të tillë;

d. Të drejtën për të zhvilluar hetime në objektet dhe shërbimet që ndërlidhen me përmbushjen e detyrave saja;

e. Të drejtën për ta aprovuar dhe mbikëqyrur, në koordinim me PCN-në, themelimin e të gjitha forcave jopolicore dhe atyre që lidhen me sigurinë që propozohen nga Kosova.

f. Të drejtën për të ndërmarrë veprime që i konsideron të duhura për ta mbështetur mandatin e saj në përputhje me këtë marrëveshje.

2.3 Kosova do t'ia ofrojë PUN-së statusin, privilegjet dhe imunitetet që tash i janë ofruar KFOR-it sipas Rregullores 2000 / 47 të UNMIK-ut.

2.4 Në të gjitha rastet, autoritetet e PUN-së do të mbahen nën shqyrtim dhe, pas konsultimeve me palët relevante dhe vendimit të Këshillit Veriatlantik, do të përshtaten si duhet, nga rasti në rast, përderisa institucionet e Kosovës t'i zhvillojnë kapacitetet e tyre dhe t'i shtojnë kompetencat dhe përgjegjësitë.

ANEKSI XII AGJENDA LEGJISLATIVE

Neni 1   Legjislacioni që duhet të miratohet gjatë periudhës së tranzicionit

Kuvendi i Kosovës duhet t'i miratojë zyrtarisht ligjet e nevojshme për implementimin e kushteve të kësaj marrëveshjeje gjatë periudhës së tranzicionit prej 120 ditëve, të cilat duhet të konsiderohen si të miratuara nga Kuvendi dhe do të vihen në zbatim menjëherë ditën e parë pas përfundimit të periudhës së tranzicionit. Legjislacioni i tillë duhet të përfshijë, por jo edhe të kufizohet me ligjet si vijon:

1.1 Ligjin mbi zgjedhjet e përgjithshme dhe lokale;

1.2 Ligjin mbi vetëqeverisjen lokale;

1.3 Ligjin mbi kufijtë komunalë;

1.4 Ligjin mbi themelimin e zonave të mbrojtura;

1.5 Rregullat e punës, apo ndryshimet e nevojshme të tyre, që konsiderohen të nevojshme për përmbushjen e kushteve të kësaj marrëveshjeje me përfundimin e periudhës së tranzicionit, përfshirë, në veçanti, rregullat e punës që kanë të bëjnë me mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre.

Neni 2   Legjislacioni që duhet të miratohet gjatë periudhës së tranzicionit dhe pas saj

Kuvendi i Kosovës mund t'i miratojë zyrtarisht ligjet të tjera gjatë periudhës së tranzicionit për t'i përmbushur kushtet e kësaj marrëveshjeje, të cilët, nëse aprovohen, do të konsiderohen si të miratuara nga Kuvendi dhe do të vihen në zbatim menjëherë ditën e parë pas periudhës së tranzicionit. Legjislacioni i tillë, përndryshe, do të miratohet si çështje parësore pas përfundimit të periudhës së tranzicionit dhe do të përfshijë, por nuk do të kufizohet me ligjet si vijon:

2.1 Ligjet që kanë të bëjnë me të drejtat e komuniteteve dhe pjesëtarët e tyre;

2.2 Ligjin mbi themelimin e Këshillit të Sigurimit të Kosovës;

2.3 Ligjin e Aviacionit Civil;

2.4 Ndryshimet e Rregullores së Kuvendit për themelimin e Komisionit të Kuvendit për Mbikëqyrje të Sigurisë;

2.5 Ligjin për financat lokale;

2.6 Ligjet që kanë të bëjnë me ndarjen e kompetencave dhe çështjet e tjera në sektorët si vijon:

2.6.1 Arsimin;

2.6.2 Kujdesin shëndetësor;

2.7 Ligjin mbi Forcën e Sigurisë të Kosovës;

2.8 Aktin për shërbimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës;

2.9 Aktin për Shërbimin Policor të Kosovës;

2.10 Ligjin për themelimin e Agjencisë Vendore të Inteligjencës të Kosovës;

2.11 Ligjin për nënshtetësinë Kosovare;

2.12 Ligjin për Simbolet Kombëtar dhe festat zyrtare

2.13 Ligjin për restituimin e pronës

